

درس اول: هدف زندگی**نکات برگرفته از کتاب فیه ما فیه مولوی**

در عالم یک چیز است که آن فراموش کردنی نیست — (برترین هدف اصلی یا هدف خلقت و آفرینش یا هدف برتر)

اگر جمله چیزها را فراموش کنی — تمام اهداف غیر از برترین هدف

و آن را فراموش نکنی تو را باک نیست (انتخاب هدف های اصلی مقدم است بر انتخاب هدف فرعی)

اگر جمله را به جا آوری و آن را فراموش کنی هیچ نکرده باشی — اگر به تمام اهداف رسیدگی کنی ولی هدف اصلی را فراموش کنی زندگی را به هیچ گرفته ای و اتلاف سرمایه عمر کرده ای (عبث، لاعین)

مثال برای نپرداختن به هدف آفرینش و فقط به اهداف دنیوی پرداختن:

❖ شمشیر جواهر نشان را ساطور گوشت گندیده کردن

❖ دردیگ زرین شلغم پختن

● حاصل چنین خطایی: افسوس و خنده دیگران

خداوند تک تک موجودات این جهان را برای رسیدن به هدفی آفریده است زیرا او خدایی حکیم است؛ یعنی هیچ کاری را بیهوده انجام نمی دهد، خداوند آفرینش آسمان ها و زمین را حق می داند.

حق بودن آفرینش آسمان ها و زمین یعنی **هدفمند بودن** خلقت آنها.

ما خلقنا السماوات والارض و ما بینهما لاعین ما خلقناهما الا بالحق

موضوع: هدفمند بودن تمام آفرینش

پیام: جهان آفرینش بی هدف نیست و هر موجودی بر اساس برنامه حساب شده ای به جهان آمده است و به سوی هدف حکیمانه ای در حرکت است.

در آفرینش انسان نیز هدفی وجود دارد و با **گام نهادن در این دنیا** فرصتی پیدا کرده تا به هدفش برسد به این دلیل امام علی علیه السلام می فرماید:

ای مردم هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لغو کند و او را به خود وا نگذاشته اند تا به کارهای لغو و بی ارزش بپردازد. (**ما خلقنا السماوات والارض و ما بینهما لاعین**)

بین هدف انسان و هدف موجودات دیگر مانند حیوانات و گیاهان تفاوت هایی وجود دارد.

دلیل تفاوت هدف انسان با سایر موجودات ——— ویژگی های خاص انسان و تمایز (تفاوت داشتن) او از سایر موجودات

سه تفاوت انسان با سایر موجودات در رسیدن به هدف:

۱. انسان خودش باید هدفش را بشناسد (تعقل)، آن را انتخاب کند (قدرت انتخاب و اختیار)، و به سوی آن گام بردارد (عزم و اراده) در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می کنند.

۲. حیوانات و گیاهان استعداد های محدود مادی دارند ولی انسان مجموعه ای فراوان از استعداد های مادی و معنوی است. (علت) بنابراین به دنبال انتخاب هدف هایی است که از طریق آن بتواند استعداد های گوناگون خویش را به کمال برساند. (معلول)

۳. انسان روحیه ی بی نهایت طلب دارد و عطش او در رسیدن به خواسته هایش

- کم نمی شود.
 - روز به روز افزون می گردد.
 - به دنبال چیزی است که هرگز پایان نپذیرد.
 - همیشه در زندگی در حال انتخاب هدف است. هدف هایی پایان ناپذیر و تمام ناشدنی.
- در حالی که حیوانات و گیاهان هدف های محدودی دارند و وقتی به سر حدی از رشد و کمال می رسند متوقف می شوند.

انسان ها در انتخاب هدف ها ی مادی و معنوی با هم اختلاف دارند.

منشا و علت اختلاف در انتخاب هدف ——— بینش و نگرش و اندیشه خاص هر انسان است.

یعنی: اگر کسی کمک به دیگران را ارزشمند بداند و بیندیشد که این کمک کردن روحیه بی نهایت او را سیراب می کند و پاسخ گوی استعداد های مختلفش است سعی می کند به دیگران کمک کند و کسی که شهرت را عامل رسیدن به این نتایج می داند سعی می کند همه مسیر زندگی خود را در مسیر رسیدن به شهرت قرار دهد. (پاسخ فعالیت کلاسی صفحه ۶)

علت نیاز به ملاک و معیار در انتخاب هدف ——— برای اینکه بتوانیم با نگاهی درست هدف های خود را انتخاب کنیم و عمر خود را برای رسیدن به آنها صرف کنیم.

معیار انتخاب هدف اصلی ——— هدف اصلی باید با میل بی نهایت طلبی و استعداد های متنوع انسان همسو باشد.

پاسخ تدبیر صفحه ۸

- برخی هدف ها و دلبستگی ها محدود و پایان پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعدادهای مادی ما هستند. (آیه ۱۸ سوره اسراء)
 - اگر کسی این هدف ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند ممکن است به مقداری از آن برسد. (آیه ۱۸ سوره اسراء)
 - اگر کسی فقط این هدف ها را انتخاب کند به مقداری از آن می رسد ولی در آخرت هیچ نصیب و بهره ای ندارد. (آیه ۱۸ سوره اسراء)
 - برخی هدف ها پایان ناپذیر و همیشگی اند و پاسخگوی استعدادهای مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند. (آیه ۱۹ سوره اسراء و آیه ۶۰ سوره قصص)
 - اگر کسی این هدف ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند و برای رسیدن به آنها تلاش کند به هدف خود خواهد رسید. (آیه ۱۹ سوره اسراء و سوره بقره آیه ۲۰۲)
 - هدف های پایان ناپذیر همان هدف های اخروی هستند. (آیه ۱۹ سوره اسراء و آیه ۶۰ سوره قصص)
 - هدف های پایان پذیر همان هدف های دنیوی هستند. (آیه ۱۸ سوره اسراء و آیه ۶۰ سوره قصص)
 - اصل قرار گرفتن هدف های اخروی مانع بهره مندی انسان از نعمت های دنیایی نمی شوند. (سوره بقره آیه ۲۰۲)
 - اگر هدف های دنیوی اصل قرار گیرند مانع رسیدن به هدف های اخروی می شوند. (آیه ۱۸ سوره اسراء و سوره بقره آیه ۲۰۰)
- نتیجه: برنامه ریزی انسان باید در بر گیرنده اهداف اخروی و اهداف دنیوی باشد و به گونه ای تنظیم شود که اهداف اخروی اصل قرار گیرند و هدف های دنیوی فرع و تابع آنها باشند.

اهداف دو نوع اند:

- ✓ هدف های اصلی (نامحدود، پایان ناپذیر، اخروی) مانند: خدمت به خلق خدا، تلاش برای نشر دین، شهادت طلبی و ...
- ✓ هدف های فرعی (محدود، پایان پذیر، دنیوی) مانند: رسیدن به جاه و مقام، قهرمانی در یک رشته ورزشی، کشف اسرار جهان و ...

نکاتی مهم در مورد اهداف:

- هردو خوب می باشند و برای زندگی ما ضروری هستند.
- هدف های فرعی را به جای هدف های اصلی نباید قرار دهیم.
- آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع رسیدن ما به اهداف اصلی شوند و ما را از رسیدن به کمالات باز دارند.
- در رسیدن به اهداف دنیوی مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آنها نباشیم که از زیبایی های پایدار باز بمانیم.

- اصل قرار گرفتن اهداف اخروی مانع بهره بندی انسان از نعمت های دنیایی نمی شود.
- اگر هدف های دنیوی اصل قرار بگیرند مانع رسیدن به هدف های اخروی می شوند.

بررسی صفحه ۹

اهداف و دلبستگی های اصلی

اهداف و دلبستگی های فرعی

اطاعت امر خدا و بندگی او	دلبستگی به مال و ثروت
کمک به مظلوم برای رضای خدا	مقام آوردن در رشته های ورزشی
احترام به پدر و مادر برای اطاعت امر خدا	نقش آفرینی در رشته های هنری

هدف جامع ← هدفی که دربر گیرنده اهداف دیگر است و رسیدن به آن مساوی با رسیدن به تمام اهداف دیگر است. هر چه هدف جامع تر در برگیرنده اهداف بیشتر. (چون که صد آمد نود هم پیش ماست، با یک تیر چند نشان زدن)

هدف برتر ← برترین و کامل ترین هدف اصلی که بتواند پاسخگوی ویژگی های "بی نهایت طلبی" و "متنوع بودن استعداد های انسان" به طور کامل باشد. (انتخاب افراد زیرک)

مثلا بی نظیر بودن امام علی علیه السلام در صفات کمالی با توجه به انتخاب هدف برتر و تلاش برای رسیدن به آن.

برترین هدف اصلی ← تقرب و نزدیکی به خدا (نزدیکی حقیقی)

زیرا نامحدود است و کمالات و خوبی هایش حد و اندازه ندارد و هر خوبی در جهان از او گرفته شده است. و روح پایان ناپذیر انسان را فقط او می تواند سیراب کند و زمینه شکوفا شدن استعدادهای مادی و معنوی انسان را فقط او می تواند فراهم نماید.

منظور از تقرب به خدا یک نزدیکی **حقیقی** است نه مکانی و ظاهری یعنی انسان به میزانی که زیبایی ها و خوبی ها را کسب کند به خداوند نزدیک می شود و **بدترین** دوری هم دوری از اوست.

افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی هم از بهره های مادی دنیا استفاده می کنند و هم چون تمام کارهای دنیوی خود را برای رضای خدا انجام می دهند جان و دل خود را به خدا نزدیک کرده و در نتیجه سرای آخرت خود را آباد می سازند. (من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا و الاخره)

شرط رسیدن به این هدف بزرگ ← همت بزرگ و اراده محکم

ای دوست شکر بهتر یا آنکه شکر سازد خوبی قمر بهتر یا آنکه قمر سازد؟

ای باغ تویی خوش تر یا گلشن و گل در تو یا آن که برآرد گل صد نرگس تر سازد؟

ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟ یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟
پیام شعر: چون خدا خالق تمام موجودات و خوبی ها و کمالات و خودش این کمالات را به طور نامحدود دارد پس فقط شایسته است او هدف نهایی و برتر انسان باشد.

تدبر صفحه ۱۲

قل ان صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله رب العالمین
بگو نماز، تمامی اعمال و زندگی و مرگ من برای خداست که پروردگار جهانیان است.
موضوع: انتخاب برترین هدف (عبودیت و بندگی و تقرب به خدا)
پاسخ تدبر: ۱. اطاعت از دستورات خدا از راه اطاعت از قرآن و اهل بیت علیهم السلام
۲. برنامه ریزی و مراقبت بر اینکه زمان را به غفلت نگذرانیم.

پاسخ اندیشه و تحقیق صفحه ۱۳

. شعر "چون که صد آمد، نود هم پیش ماست" چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟ هر چه انسان هدف جامع تر و کامل تری را انتخاب کند به هدف های بیشتری می رسد پس شایسته است که بالاترین هدف یعنی تقرب و نزدیکی به خدا را به عنوان برترین هدف اصلی انتخاب کنیم تا به هدف های پایین تر دیگر به هم برسیم.

۲. دلیل بیاورید:

الف) زیرک ترین افراد این جهان، مومنان هستند. زیرا مومنان هدف برتر؛ یعنی تقرب و نزدیکی به خدا را هدف اصلی خود قرار می دهند و با انتخاب این هدف برتر به هدف های فرعی و اصلی دیگر هم می رسند.

ب. کسی که هدف اصلی زندگی خود را ثروتمند شدن قرار دهد، دچار خسران می شود. چون این فرد هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار داده و بر اساس قرآن و عقل زیان کرده است زیرا ممکن است برای رسیدن به ثروت به هر کاری دست بزند.

۳. شخصی می گوید: "لازمه تقرب به خدا این است که کارهایی مانند کسب مال و ثروت که از امور فرعی هستند، کنار گذاشته شود" با او موافقت یا خیر؟ چرا؟ خیر زیرا اهداف فرعی مانع رسیدن به اهداف اصلی نیستند قرآن نیز بر این مطالب تاکید دارد.

۴. حکایت زیر را بخوانید و با توجه به سؤال پاسخ دهید.

"مسافری در سفر خود به یک دو راهی رسید، از پیرمردی که در آنجا نشسته بود پرسید: من از کدام یک از این دو راه باید بروم؟ پیرمرد گفت: قصد داری به کجا بروی؟ مسافر جواب داد: نمی دانم! پیرمرد گفت: وقتی نمی دانی به کجا می خواهی بروی، تفاوتی نمی کند که کدام راه را انتخاب کنی!" به نظر شما این حکایت، با کدام یک از بخش های درس در ارتباط است؟ چرا؟ کسی که هدف زندگی خود را انتخاب نکرده است نمی تواند برای زندگی خود برنامه ریزی کند اول باید در زندگی اهداف خود را مشخص کنیم بعد آنها را دسته بندی کنیم و بر اساس اهداف اصلی یا فرعی بودن برای خود برنامه ریزی نماییم.

نمونه سوالات درس اول

آیات و روایات

۱. با توجه به آیه "و ما خلقتنا السماوات و الارض و ما بینها لاعین ما خلقتناهما الا بالحق" به سوالات زیر پاسخ دهید:

الف. آیه بر چه موضوعی دلالت دارد؟ هدف مندی جهان خلقت و عبث نبودن آن

ب. حق بودن آفرینش آسمان ها به چه معناست؟ به معنی هدف دار بودن خلقت آنهاست.

ج. این آیه به چه مطلبی دلالت دارد؟ جهان آفرینش بی هدف نیست و هر موجودی بر اساس برنامه حساب شده ای به جهان آمده است و به سوی هدف حکیمانه ای در حرکت است. (پیام آیه)

ج. به کدام صفت خداوند اشاره دارد؟ حکیم بودن

۲. امام علی علیه السلام در این حدیث به کدام حقیقت اشاره دارند؟ "ای مردم هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لغو کند و او را به خود وا نگذاشته اند تا به کارهای لغو و بی ارزش بپردازد." حق بودن و هدفدار بودن و حکیمانه بودن خلقت جهان

۳. آیه "من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا والاخره" بیانگر چه مطلبی است؟ افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی هم از بهره های مادی دنیا استفاده می کنند و هم چون تمام کارهای دنیوی خود را برای رضای خدا انجام می دهند جان و دل خود را به خدا نزدیک کرده و در نتیجه سرای آخرت خود را آباد می سازند.

کامل کردنی

۴. خدا هیچ کاری را بیهوده انجام نمی دهد زیرا او است. حکیم

۵. نام دیگر هدف های اصلی، هدف های است مثال: (هدف های نامحدود، پایان ناپذیر، اخروی مانند: خدمت به خلق خدا، تلاش برای نشر دین، شهادت طلبی و ...)

۶. نام دیگر هدف های فرعی، هدف های است مثال: (هدف های محدود، پایان پذیر، دنیوی مانند: رسیدن به جاه و مقام، قهرمانی در یک رشته ورزشی، کشف اسرار جهان و ...)

۷. خداوند کار بیهوده انجام نمی دهد زیرا او است. حکیم

تعیین درستی یا نادرستی عبارات

۸. این که انسان به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی پذیرد بیانگر استعداد های متنوع در انسان است. غلط

۹. حیوانات و گیاهان هدف های محدودی دارند و در حدی از رشد متوقف می شوند. صحیح

۱۰. علت اصلی اختلاف در هدف های انسان ها تنوع گسترده ای است که در هدف های دنیوی و اخروی وجود دارد. غلط

۱۱. بدترین نوع دوری، دوری از خداست. صحیح

کوتاه پاسخ

۱۲. گام نهادن انسان در این دنیا به چه دلیل است؟ فرصتی است برای رسیدن او به هدف.

۱۳. علت تفاوت هدف انسان با موجوداتی همچون گیاهان و حیوانات به چه دلیل است؟ ویژگی های خاص انسان و تمایز (تفاوت داشتن) او از سایر موجودات

۱۴. منشاء اختلاف انسان ها در انتخاب هدفها در چیست؟ بینش و نگرش و اندیشه خاص هر انسان

۱۵. شعر چون که صد آمد نود هم پیش ماست بیانگر چه موضوعی است؟ هدف جامع هدفی است که دربر گیرنده اهداف دیگر است و رسیدن به آن مساوی با رسیدن به تمام اهداف دیگر است

۱۶. شرط رسیدن به بالاترین هدف چیست؟ همت بزرگ و اراده محکم

تشریحی

۱۷. تفاوت انسان با گیاه و حیوان را از نظر اهداف و راه رسیدن به اهداف را بنویسید.

۱. انسان خودش باید هدفش را بشناسد، آن را انتخاب کند، و به سوی آن گام بردارد در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می کنند.

۲. حیوانات و گیاهان استعداد های محدود مادی دارند ولی انسان مجموعه ای فراوان از استعداد های مادی و معنوی است. بنابراین به دنبال انتخاب هدف هایی است که از طریق آن بتواند استعداد های خویش را به کمال برساند.

۳. انسان روحیه ی بی نهایت طلب دارد و عطش او در رسیدن به خواسته هایش نه تنها کم نمی شود

بلکه روز به روز افزون می گردد او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نپذیرد انسان همیشه در زندگی در حال انتخاب هدف است. درحالی که حیوانات و گیاهان هدف های محدودی دارند و وقتی به سر حدی از رشد و کمال می رسند متوقف می شوند.

۱۸. انسان برای انتخاب صحیح هدف به چه چیزی نیاز دارد ؟ چرا؟ ملاک و معیار- تا بتواند با نگاهی درست هدف های خود را انتخاب کند و عمر خود را برای رسیدن به آنها صرف نماید.

۱۹. خداوند در قرآن چه معیار برای اهداف درست تعیین فرموده است؟ چرا؟ اهداف پایان ناپذیر را در زندگی اصل قرار دهیم زیرا اصل قرار گرفتن هدف های اخروی مانع بهره مندی انسان از نعمت های دنیایی نمی شود ولی اگر هدف های دنیوی اصل قرار گیرند مانع رسیدن به هدف های اخروی می شوند.

۲۰. دو دسته اهداف انسان را نام ببرید و برای هر کدام مثالی بزنید. هدف های اصلی(نامحدود، پایان ناپذیر، اخروی) مانند: خدمت به خلق خدا، تلاش برای نشر دین، شهادت طلبی و ...

هدف های فرعی(محدود، پایان پذیر، دنیوی) مانند: رسیدن به جاه و مقام، قهرمانی در یک رشته ورزشی، کشف اسرار جهان و ..

۲۱. در انتخاب اهداف مختلف چه چیزی را باید مورد توجه قرار دهیم؟ (کدام اهداف خوبند؟ توضیح دهید.)

* هر دو خوب می باشند و برای زندگی ما ضروری هستند.

* هدف های فرعی را به جای هدف های اصلی نباید قرار دهیم.

* آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع رسیدن ما به اهداف اصلی شوند و ما را از رسیدن به کمالات باز دارند.

* در رسیدن به اهداف دنیوی مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آنها نباشیم که از زیبایی های پایدار باز بمانیم.

* اصل قرار گرفتن اهداف اخروی مانع بهره بندی انسان از نعمت های دنیایی نمی شود.

* اگر هدف های دنیوی اصل قرار بگیرند مانع رسیدن به هدف های اخروی می شوند.

۲۲. برترین هدف چه ویژگی دارد؟ ۱. دربر گیرنده اهداف دیگر است و رسیدن به آن مساوی با رسیدن به تمام اهداف دیگر است. ۲. پاسخگوی ویژگی های "بی نهایت طلبی" و "متنوع بودن استعداد های انسان" به طور کامل است.

۲۳. چه هدفی کامل تر است ؟ هدفی که بیشتر بتواند پاسخگوی ویژگی های "بی نهایت طلبی" و

"متنوع بودن استعداد های انسان" به طور کامل باشد.

۲۴. هدف نهایی انسان چه باید باشد؟ چرا؟ تقرب و نزدیکی به خدا زیرا خداوند نامحدود است. خوبی هایش حد و اندازه ندارد و آفریننده خوبی های جهان است و فقط رسیدن به او می تواند روح پایان ناپذیر انسان را سیراب کند و زمینه شکوفا شدن استعداد های مادی و معنوی انسان را فقط او می تواند فراهم نماید.

۲۵. منظور از تقرب و نزدیکی به خدا چیست؟ این نزدیکی مکانی و ظاهری نیست بلکه منظور نزدیکی حقیقی است یعنی با کسب خوبی ها و زیبایی ها به خدا نزدیک شویم.

۲۶. افراد زیرک اهداف خود را چگونه انتخاب می کنند؟ افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی هم از بهره های مادی دنیا استفاده می کنند و هم چون تمام کار های دنیوی خود را برای رضای خدا انجام می دهند جان و دل خود را به خدا نزدیک کرده و در نتیجه سرای آخرت خود را آباد می سازند.

تعیین گزینه صحیح

۲۷. بیت زیر به دنبال انتقال کدام مفهوم به مخاطب است؟

"ای باغ تویی خوش تر یا گلشن و گل در تو یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد"

الف. برخی با خوبی ها و زیبایی های درون خود به دنبال هدف می گردند.

ب. برخی از هدف ها به گونه ای هستند که هدف های دیگر را نیز در بر دارند. ☆

۲۸. در فرایند انتخاب هدف کدام آیه شریفه مصداق "یک تیرو چند نشان" است؟

الف. قل ان صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله رب العالمین

ب. من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا والاخره ☆

۲۹. برای انتخاب صحیح هدف ها و دل بستن به آنها، کدام فرایند لازم است؟

الف. باید ارزش هدف ها مشخص شود و متناسب با ارزشی که دارند به آنها رتبه داده شود. ☆

ب. هر فرد با بینش و نگرش خاص خود باید به سراغ هدفی برود و آن را انتخاب کند.

۳۰. آیه مبارکه "و ما خلقت السماوات و الارض و ما بینهما لاعبین" بیانگر ... بوده و دست یافتن به پاسخ سوال بسیار مهم و حیاتی است.

الف. هدفمندی جهان - "انسان ها برای چه آفریده شده اند؟" ☆

ب. علم و حکمت خداوند - "چه چیزی روح جاودان انسان را سیراب می کند؟"

۳۱. بازتاب ندانستن هدف زندگی و خلقت انسان ها چیست؟

الف. از دست دادن سرمایه های بسیار با ارزش و عدم امکان به دست آوردن مجدد آنها ☆

ب. استفاده درست از عقل و خرد و نرسیدن به سعادت اخروی و دنیوی

ب. استفاده درست از عقل و خرد و نرسیدن به سعادت اخروی و دنیوی

درس دوم: پر پرواز

جامع ترین و اصلی ترین هدف زندگی انسان ← نزدیکی و تقرب به خدا

رشد و کمال انسان و تنها راه رستگاری او (معلول) ← با گام برداشتن به سوی تقرب و نزدیکی به خدا (علت)

اولین گام برای حرکت انسان در راه تقرب ← شناخت انسان

منظور از شناخت انسان:

- شناخت سرمایه ها، توانایی ها و استعدادها انسان
 - و چگونگی به کارگیری این سرمایه ها
 - همچنین شناخت موانع حرکت انسان در مسیر تقرب
 - و نحوه مقابله یا اجتناب از این موانع
- به همین علت خود شناسی سودمندترین دانش هاست
- خداوند آنچه در آسمان ها و زمین است برای انسان آفریده
 - توانایی بهره مندی از مخلوقات جهان را هم در او قرار داده
 - و به او سرمایه های درونی و بیرونی داده است.
- پس خدا انسان را گرامی داشته و برای او در نظام هستی جایگاه ویژه ای قرار داده است.

هدف از در اختیار قرار دادن سرمایه ها به انسان ← تا بتواند در مسیر رشد و کمال خود حرکت کند و به هدف خلقت یعنی تقرب به خدا دست یابد.

سرمایه های انسان:

- ❖ تعقل و تفکر
- ❖ اختیار و انتخاب
- ❖ سرشت خدا آشنا
- ❖ گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی
- ❖ نفس لوامه
- ❖ فرستادن پیامبران، پیشوایان پاک و دلسوز، همراه با کتاب راهنما

۱. عقل (تعقل، تفکر، اندیشه)

- ✓ تا با آن بیندیشیم
- ✓ و مسیر درست زندگی را از راه های غلط تشخیص دهیم.
- ✓ حقایق را دریابیم
- ✓ و از جهل و نادانی دور شویم.

تدبر صفحه ۱۹

- آنها هنگامی که مردم را به نماز فرا می خوانید، آن را به مسخره بازی می گیرند؛ این به خاطر آن است که آنها گروهی هستند که تعقل نمی کنند.

پیام ← اگر انسان عقل خود را به کار گیرد واجبات الهی مخصوصا نماز را مسخره نمی کند.

- و می گویند: اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می کردیم، در میان دوزخیان نبودیم.

پیام ← از نتایج به کار گیری عقل تشخیص حق و باطل و رهایی از عذاب دوزخ است.

۲. اختیار و انتخاب: انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا (توضیح پایین، پیام آیه هم هست).

خدا ما را مسئول سرنوشت خویش قرار داده

راه رستگاری و راه شقاوت را به ما نشان داده

تا با استفاده از سرمایه عقل راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم. (انسان همواره بر سر دو راهی سعادت و شقاوت است).

۳. سرشت خدا آشنا:

خدا سرشت ما را با خود آشنا کرد
گرایش به خود را در ما قرار داد

علت

برای همین هرکس در خود می نگرد یا به تماشای جهان می نشیند خدا را می یابد و محبتش را در دل

احساس می کند. (معلول)

حضرت علی علیه السلام: هیچ چیزی را مشاهده نکردم مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم. (سرشت خدا آشنا)

گاه غفلت ها سبب دوری ما از او و فراموشی یاد او می شود، ولی باز که به خود باز می گردیم

علت

معلول

علت

او را در کنار خود می یابیم. (معلول)

شعر مرتبط :

دوست نزدیک تر از من به من است (سرشت خدا آشنا)

وین عجب تر که من از وی دورم (غفلت یا فراموشی)

چه کنم با که توان گفت که او در کنار من (سرشت خدا آشنا) ومن مهجورم (غفلت یا فراموشی)

۴. گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی: **نفس و ما سواها فالهمها فجورها و تقواها**

خداوند **شناخت** به خوبی و **گرایش** به آن و **شناخت** بدی و **بیزاری** از آن را در وجود ما قرار داده است (علت) تا به خیر و نیکی رو آوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم (معلول)
از این روست **همه ما** فضائی چون صداقت و عدالت و ... را دوست داریم و از دورویی و ظلم و ... بیزاریم. فطری

نکته: گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی علت و سبب است برای نفس لوامه

۵. **نفس لوامه:** (نفس سرزنشگر یا ملامت کننده): ولا اقسم بالنفس اللوامه (سوگند به نفس ملامت کننده)

گرایش انسان به نیکی (علت) سبب می شود که

- در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد
- و آنگاه که به گناه آلوده شد (علت) خود را سرزنش و ملامت کند (معلول)
- و در اندیشه جبران آن برآید.

۶. **فرستادن پیامبران، پیشوایان پاک و دلسوز، همراه با کتاب راهنما (علت) تا راه سعادت را به ما نشان دهد و در پیمودن راه حق به ما کمک کند.** (معلول)

هدف و مسیر حرکت هرکس هماهنگی دارد با $\longleftrightarrow$ **توانایی ها و سرمایه هایش**

یعنی اگر کسی سرمایه ای **اندک** داشته باشد (علت) به کاری کوچک روی می آورد (معلول)

ولی هر چه این سرمایه **افزون** گردد (علت) به هدف های بزرگ تر و کارهای ارزشمندتری می تواند رو آورد. (معلول)

ما سرمایه های داریم (درونی) ← عقل، اختیار، سرشت خدا آشنا، گرایش به خوبی ها و بیزاری از بدی ها و بیرونی ← پیامبران و امامان و کتاب آسمانی (که حیوانات و گیاهان اینها را ندارند).

سرمایه های ما بیشتر (علت) ← هدف ما متفاوت (معلول) $\longleftrightarrow$ پس به حد حیوان (خوردن، خوابیدن و شهوت رانی) نباید قانع شد و اهداف ما به اندازه سرمایه هایمان باید وسعت داشته باشد.

دلیل نیاز به عقل و وجدان

عقل ما را با **دور اندیشی** از **خوشی های زودگذر** منع می کند.

وجدان ما را با **محکمه هایش** از **راحت طلبی** باز می دارد.

درونی ← نفس اماره (فرمان دهنده به بدی ها): میل سرکشی که

موانع رسیدن به هدف در درون انسان **طغیان** می کند و او را برای رسیدن به لذت های زود گذر

دنیاپی به گناه دعوت می کند و از پیروی عقل و وجدان باز می دارد.

(از دیدگاه امام علی علیه السلام دشمن ترین دشمن انسان است)

بیرونی ← شیطان: خود را برتر از آدمیان می داند، سوگند یاد کرده فرزندان آدمیان

را فریب دهد، کار او **وسوسه کردن** و **فریب دادن** است و راه نفوذ دیگری در ما ندارد.

(ما با **اختیار و اراده** خود به او اجازه وسوسه می دهیم یا راه فریب را بر او می بندیم)

سخن شیطان روز قیامت که فرصت برای توبه باقی نمانده با اهل جهنم:

خدا به شما وعده حق داد اما من به شما وعده ای دادم و خلاف آن عمل کردم (وسوسه شیطان خلاف دستورات الهی)

من بر شما تسلطی نداشتم فقط شما را به گناه دعوت کردم (کار شیطان فقط وسوسه کردن و فریب دادن است)

این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید (انسان صاحب اختیار است و بهانه ای برای گناهانش ندارد)

امروز خود را سرزنش کنید نه مرا (روز قیامت روز حسرت و سرزنش است)

نه من می توانم به شما کمکی کنم و نه شما می توانید مرا نجات دهید. (روز قیامت هیچ کس نمی تواند به کسی یاری برساند)

تدبر صفحه ۳۴

راه هایی که شیطان با آن انسان را فریب می دهد:

سوره مائده، آیه ۹۱

۱. ایجاد کینه و عداوت (دشمنی) میان انسان ها به وسیله شراب و قمار

۲. باز داشتن انسان از یاد خدا و نماز

سوره انعام، آیه ۴۳

۳. زینت و زیبا نشان دادن گناه برای گناه کاران

سورة محمد، آية ۲۵

۴. زینت و زیبا نشان دادن اعمال زشت برای پشت کنندگان به حق (علت: پشت کردن به حق)

۵. سرگرم کردن انسان با آرزوهای طولانی

پاسخ اندیشه و تحقیق صفحه ۳۵

۱. آیا وجود شیطان مانع اختیار و اراده ما در تصمیم گیری ها می شود؟ خیر- کار شیطان فقط وسوسه کردن و فریب دادن است و جز این راه نفوذ دیگری در ما ندارد و ما چون اختیار داریم می توانیم با اراده خود به او اجازه وسوسه بدهیم یا راه فریب را براو ببندیم (مسئول سرنوشت خویش هستیم)

۲. چه رابطه ای میان "توانایی ها و سرمایه ها" و "هدف" وجود دارد؟ هدف و مسیر حرکت هرکس با توانایی ها و سرمایه هایش هماهنگی دارد یعنی اگر کسی سرمایه ای اندک داشته باشد به کاری کوچک روی می آورد ولی هر چه این سرمایه افزون گردد به هدف های بزرگ تر و کارهای ارزشمندتری می تواند رو آورد.

۳. پاسخ این سوال و اگر است. یعنی هر کس می تواند نظری داشته باشد.

نمونه سوالات درس دوم

آیات و روایات

۱. آیه "انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا" بیانگر چه موضوعی است؟ انسان صاحب اختیار و مسئول سرنوشت خویش است.

۲. این سخن امام علی علیه السلام که فرمود: "هیچ چیزی را مشاهده نکردم مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم" به کدام سرمایه خدادادی انسان اشاره دارد؟ سرشت خدا آشنا

۳. آیه " و نفس ما سواها فالهمها فجورها و تقواها " بیانگر کدام سرمایه الهی است؟ گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی

۴. آیه " ولا اقسم بالنفس اللوامه " بیانگر کدام سرمایه الهی است؟ نفس لوامه (نفس سرزنشگر یا ملامت کننده)

۵. موضوع حدیث امام علی علیه السلام "دشمن ترین دشمن تو، همان نفسی است که در درون توست" چیست؟ نفس اماره، یک مانع درونی است برای رسیدن ما به هدف

۶. دشمن ترین دشمن از دیدگاه امام علی علیه السلام چیست؟ نفس اماره

۷. در آیه " آنها هنگامی که مردم را به نماز فرا می خوانید آن را مسخره و بازی می گیرند " علت

این مسخره گرفتن به کار نگرفتن کدام سرمایه است؟ تعقل

۸. شیطان هنگامی که در روز قیامت فرصت برای توبه باقی نمانده است به اهل جهنم چه می گوید؟

❖ خدا به شما وعده حق داد اما من به شما وعده ای دادم و خلاف آن عمل کردم.

❖ من بر شما تسلطی نداشتم فقط شما را به گناه دعوت کردم.

❖ این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید.

❖ امروز خود را سرزنش کنید نه مرا.

❖ نه من می توانم به شما کمکی کنم و نه شما می توانید مرا نجات دهید.

۹. شیطان از چه راه هایی انسان را فریب می دهد؟

❖ ۱. ایجاد کینه و عداوت (دشمنی) میان انسان ها به وسیله شراب و قمار

❖ ۲. باز داشتن انسان از یاد خدا و نماز

❖ ۳. زینت و زیبا نشان دادن اعمال زشت و گناهان

❖ ۴. سرگرم کردن انسان با آرزوهای طولانی

کامل کردنی

۱۰. سودمند ترین دانش ها است. شناخت انسان

۱۱. عقل با ما را از خوشی های زود گذر منع می کند. دور اندیشی

۱۲. عاملی که سبب می شود انسان در برابر گناه و زشتی واکنش نشان دهد است. گرایش به خوبی ها و بیزاری از بدی ها

۱۳. وجدان با محکمه هایش ما را از باز می دارد. راحت طلبی

تعیین درستی یا نادرستی عبارات

۱۴. عقل با محکمه هایش ما را از راحت طلبی باز می دارد. غلط

۱۵. از دیدگاه امام علی علیه السلام دشمن ترین دشمن انسان شیطان است. غلط

۱۶. به دلیل گرایش به نیکی و زیبایی انسان در برابر گناه واکنش نشان می دهد. صحیح

۱۷. باید در انتخاب هدف دقت کنیم که هدف فقط بتواند بی نهایت طلبی انسان را پاسخگو باشد. غلط

کوتاه پاسخ

۱۸. تنها راه رشد و وکمال و در نتیجه رستگاری انسان کدام است؟ نزدیکی و تقرب به خدا

۱۹. اولین گام برای رسیدن به تقرب خدا کدام است؟ شناخت خود (خودشناسی)

۲۰. موانع رسیدن انسان به هدف را نام ببرید. (عوامل سقوط و گناه) ۱. نفس اماره ۲. شیطان

۲۱. مهمترین نتیجه ای که از اعطای سرمایه های الهی می گیریم چیست؟ این که ما کرامت داریم و برای هدفی بسیار ارزشمند تر از خوردن و خوابیدن و شهوت خلق شده ایم.

۲۲. شعر زیر معرف کدام سرمایه الهی است؟ سرشت خدا آشنا

دوست نزدیک تر از من به من است وین عجب تر که من از وی دورم

چه کنم با که توان گفت که او در کنار من و من مهجورم

تعریف اصطلاحات:

۲۳. نفس لوامه: (نفس سرزنشگر یا ملامت کننده): گرایش انسان به نیکی سبب می شود که در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد و آنگاه که به گناه آلوده شد (علت) خود را سرزنش و ملامت کند معلول و در اندیشه جبران آن برآید.

۲۴. نفس اماره: نفس اماره (فرمان دهنده به بدی ها): میل سرکشی که در درون انسان طغیان می کند و او را برای رسیدن به لذت های زود گذردنیایی به گناه دعوت می کند و از پیروی عقل و وجدان باز می دارد.

تشریحی

۲۵. منظور از شناخت انسان چیست؟ شناخت سرمایه ها، توانایی ها و استعدادها انسان و چگونگی به کارگیری این سرمایه ها همچنین شناخت موانع حرکت انسان در مسیر تقرب و نحوه مقابله یا اجتناب از این موانع در نتیجه شناخت انسان سودمندترین دانش هاست.

۲۶. چگونه پی می بریم خداوند جایگاه انسان را در نظام هستی ویژه قرار داده و او را گرامی داشته است؟ خداوند آنچه در آسمان ها و زمین است برای انسان آفریده و توانایی بهره مندی از مخلوقات جهان را هم در او قرار داده است و برای رسیدن به هدف به او سرمایه هایی درونی و بیرونی داده است.

۲۷. سرمایه های هدایت انسان به سوی هدف را نام ببرید. ۱. (عوامل رشد و کمال). تعقل ۲. اختیار و انتخاب ۳. سرشت خدا آشنا ۴. گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی ۵. نفس لوامه ۶. فرستادن پیامبران، پیشوایان پاک و دلسوز، همراه با کتاب راهنما.

تعیین گزینه صحیح

۲۸. مطابق آیات قرآن شیطان در روز قیامت چگونه پاسخ گناهکاران را می دهد؟

الف. خداوند به شما وعده حق داد اما من به شما وعده ای دادم و خلاف آن عمل نمودم. ☆

ب. من فقط در زندگی دنیایی بر شما تسلط داشتم و در اینجا نمی توانم به شما کمکی بکنم.

۲۹. برخورداری از "سرنوشت ویژه" در خلقت قانونمند آفرینش، و خدا را قبل و بعد و با همه چیز دیدن، نشانی از انسان است.

الف. فرشتگانند- بهره مندی از کرامت و فضیلت ب. انسان است- فعلیت یافتن فطرت خداجوی ☆

۳۰. کدام موضوع نشان می دهد خداوند متعال برای انسان در نظام هستی جایگاه ویژه ای قائل شده است؟

الف. عوامل رشد و کمال و همچنین سقوط و گناه به انسان شناسانده شده است.

ب. توانایی بهره مندی انسان از آنچه در آسمان ها و زمین برای او قرار داده شده است. ☆

۳۱. کدام عبارت توصیف کننده نفس اماره است؟

الف. انسان را از یاد خدا غافل می کند و به دنیا سرگرم می نماید و کار او صرفا فریب دادن انسان است.

ب. انسان ها را برای رسیدن به لذت های دنیایی به گناه دعوت می کند و از پیروی عقل و وجدان باز می دارد. ☆

۳۲. عبارت های " منع از خوشی های زودگذر" و " " هر دو مربوط به یکی از سرمایه های انسان هستند.

الف. سرزنش انسان پس از آلوده شدن به گناه ☆ ب. تشخیص درست از نادرست و حق از باطل

درس سوم: خود حقیقی

جان بلندی داشت (روح)، تن پستی خاک (جسم)

مجتمع شد خاک پست و جان پاک (وجود انسان از دو بعد جسمانی و روحانی تشکیل شده)

چون بلند و پست با هم یار شد (وجود انسان از دو بعد جسمانی و روحانی تشکیل شده)

آدمی اعجوبه اسرار شد (انسان سرمایه هایی دارد که او را از سایر موجودات جدا می کند و حرکت او به سوی کمال را متمایز می سازد).

سرمایه های وجودی انسان مربوط به بعد روحانی وجود انسان است.

هویت انسان دارای دو بعد است:

۱. بعد جسمانی (مادی، غیر مجرد) ۲. بعد روحانی (غیر مادی، مجرد)

دائما در حال تجزیه و تحلیل است.

تجزیه و تحلیل نمی شود.

با مرگ فرسوده و متلاشی می شود.

با مرگ فرسوده و متلاشی نمی شود.

نیازمند و محدود به مکان و زمان است.

نیازمند و محدود به مکان و زمان نیست.

با مرگ حیات و آگاهی خود را از دست می دهد.

با مرگ حیات و آگاهی خود را از دست نمی دهد.

تغییرپذیری و دگرگونی دارد.

در طول عمر انسان ثابت است.

ثابت بودن "خود"

دلایل دانشمندان بر وجود بعد روحانی (دلایل عقلی) ← خواب و رؤیا

۱. ثابت بودن "خود"

هرکس در درون خود می یابد که گر چه در طول زندگی حالات گوناگون مثل شکل و اندازه در او تغییر می کند اما یک محور ثابت دارد که تغییر نمی کند و به پشتوانه آن می گوید: من در گذشته چنین بودم و اکنون این گونه هستم. این من همان شخصیت است و وابسته به روح است نه جسم. چون جسم انسان مدام در حال تغییر، تحلیل، و بازسازی است و در حدود هفت سال، تمام عناصر بدن، عوض می شود. و اگر "من" انسان وابسته به جسم بود باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل میشد در حالی که چنین نیست و هر کس در خود می یابد که همیشه خودش بوده و کسی جانشینش نشده است.

نسبت دادن کارهای خوب و بد در گذشته یا آینده به "خود" از دلایل وجود این "من" ثابت است.

همچنین بنا شدن قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد بر پایه همین "من": مثلاً امروزه تشویق کسی که در گذشته خدماتی به جامعه کرده (کتاب نوشته یا یک قانون علمی کشف کرده) یا امسال کسی را که ۲۰ سال پیش جنایتی کرده است را مجازات کنیم. (پس ثبات هویت "خود" ما از ثبات اندام های ما نیست)

بررسی صفحه ۳۲

چرا نمی توان این خود ثابت را از ویژگی های بعد جسمانی دانست؟ چون حقیقت وجود ما ؛ یعنی "خود حقیقی ما" هیچ گاه به چیز دیگری تبدیل نمی شود و ما از ابتدای زندگی تا زمان مرگ همان خودمان هستیم. این تغییر نکردن و ثابت بودن، نشان می دهد که "خود" ما از جنس جسم نیست چون از ویژگی های جسم تغییر و تبدیل است.

۲. خواب و رؤیا:

خواب هایی که از **حوادث و اتفاقات روزانه** ما سرچشمه می گیرند.

چند نوع خواب ← خواب هایی که کابوسند و **صحنه های آشفته و بی اساس** دارند.

خواب هایی که خبر از حوادث گذشته یا رویدادهای آینده می دهند. (**رؤیای صادقه**)

تعریف رؤیای صادقه (اثبات غیر مادی بودن روح): خواب هایی که خبر از حوادث گذشته یا آینده می دهند و یا نشان دهنده مکانی هستند که هرگز در بیداری آن را ندیده ایم و بعدها به آنجا می رویم و همان خواب با تمام جزئیات به وقوع می پیوندد. یعنی جسم انسان در رختخواب است و چیزی نمی بیند و نمی شنود ولی روح او از ظرف مکان و زمان خود خارج می شود و به زمانی در گذشته یا آینده می رود.

رؤیای صادقه از **دیدگاه قرآن اصالت** دارد (دلیل نقلی) نمونه: ماجرای حضرت یوسف علیه السلام

ویژگی های روح (بعد غیرمادی، خود حقیقی، حقیقت وجود انسان، مجرد)

- ✓ به ما قدرت "انتخاب" و "تصمیم گیری" می دهد.
- ✓ به دنیا کمالات نامحدود است.
- ✓ توانایی درک واقعیات و تفکر و اندیشه به ما می بخشد.
- ✓ فضیلت ها و رذیلت های اخلاقی را کسب می کند؛ اگر به فضیلت ها آراسته شد، مقرب درگاه خدا و مسجود فرشتگان می شود و اگر به رذیلت ها تن داد، تا اعماق جهنم سقوط می کند.

بررسی صفحه ۳۳

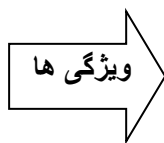
چرا نمی توانیم رؤیاهای صادقه را به بعد مادی و جسمانی خود نسبت دهیم؟ مگر بعد جسمانی ما چه ویژگی هایی دارد که نمی تواند منشأ این قبیل خواب ها باشد؟ هر موجود جسمانی، در زمان خاص و در مکان خاص قرار دارد و در یک زمان نمی تواند در دو مکان یا در دو زمان قرار بگیرد اما در

رؤیای صادقه انسان در زمان "الف" خوابی می بیند که نشان می دهد در همین زمان به زمان "ب" که

مربوط به آینده است رفته است. پس خواب مربوط به بعد روحانی ماست.

اندیشه و تحقیق صفحه ۳۴

۱. منظور از خود حقیقی چیست؟ این خود چه ویژگی هایی دارد؟ خود حقیقی همان روح است و حقیقت ثابت و پایداری دارد که:

- ✓ به ما قدرت "انتخاب" و "تصمیم گیری" می دهد.
- ✓ به دنیا کمالات نامحدود است.
- ✓ توانایی درک واقعیات و تفکر و اندیشه به ما می بخشد.
- ✓ فضیلت ها و رذیلت های اخلاقی را کسب می کند.

۲. خود حقیقی چگونه با موضوع قضاوت قاضی در دادگاه ارتباط پیدا می کند؟ اینکه کسی سال ها قبل جرمی جرمی مرتکب شده و بعد دستگیر شود و در دادگاه محاکمه شود، با اینکه ممکن است پیر و فرتوت شده باشد، خود دلیل بر این است که با وجود تغییر جسم او، روح او ثابت است، یعنی ما این فرد مجرم را همان انسان چند سال قبل می دانیم هر چند سنش یا ظاهرش تغییر کرده باشد.

۳. به نظر شما افزایش بی رویه تعداد باشگاه های زیبایی اندام و یا آرایشگاه ها و سالن های زیبایی در جامعه امروز، نشان از فراموشی چه حقیقتی دارد؟ نشان از این دارد که انسان به جای آنکه به به زیبایی های حقیقت اصلی خود یعنی به زیبایی روح خود بپردازد، تنها به جسمش که هر روز رو به ضعف و سستی است می پردازد، در حالی که آنچه برای او ماندگار است همان خود حقیقی (روح) اوست و به جای اینکه انسان بیشتر وقت خود را صرف کسب فضایل و کمالات کند، تمام تلاشش را صرف زیبایی جسم خود می کند و از روح خود غافل می شود.

نمونه سوالات درس سوم

تعیین درستی یا نادرستی عبارات

۱. از ویژگی های بعد غیر مادی این است که به مکان و زمان نیازمند و محدود است. نادرست
۲. ثبات هویت و "خود" انسان ناشی از ثبات اندام های ماست. نادرست
۳. از دیدگاه قرآن رویای صادقانه اصالت دارد. درست
۴. این که ما با کسب رذیلت ها تا اعماق جهنم ممکن است سقوط کنیم ویژگی روح ماست. درست

تشریحی:

۵. ثابت بودن "خود" چگونه می تواند دلیلی بر غیر مادی بودن روح باشد. اگر "من" انسان وابسته به جسم بود باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل میشد درحالی که چنین نیست و هر کس در خود می یابد که همیشه خودش بوده و کسی جانشینش نشده است.

۶. بعد جسمانی و روحانی انسان را با هم مقایسه کنید.

۱. بعد جسمانی

دائما در حال تجزیه و تحلیل است.

با مرگ فرسوده و متلاشی می شود.

نیازمند و محدود به مکان و زمان است.

با مرگ حیات و آگاهی خود را از دست می دهد.

تغییرپذیری و دگرگونی دارد.

۲. بعد روحانی

تجزیه و تحلیل نمی شود.

با مرگ فرسوده و متلاشی نمی شود.

نیازمند و محدود به مکان و زمان نیست.

با مرگ حیات و آگاهی خود را از دست نمی دهد.

در طول عمر انسان ثابت است.

۷. ثابت بودن "خود" را توضیح دهید. هرکس در درون خود می یابد که گر چه در طول زندگی حالات گوناگون مثل شکل و اندازه در او تغییر می کند اما یک محور ثابت دارد که تغییر نمی کند و به پشتوانه آن می گوید: من در گذشته چنین بودم و اکنون این گونه هستم. این من همان شخصیت است و وابسته به روح است نه جسم. چون جسم انسان مدام در حال تغییر، تحلیل، و بازسازی است و در حدود هفت سال، تمام عناصر بدن، عوض می شود. اگر "من" انسان وابسته به جسم بود باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل میشد درحالی که چنین نیست و هر کس در خود می یابد که همیشه خودش بوده و کسی جانشینش نشده است.

۸. چند نوع خواب و رؤیا نام ببرید.

- خواب هایی که از حوادث و اتفاقات روزانه ما سرچشمه می گیرند.
- خواب هایی که کابوسند و صحنه های آشفته و بی اساس دارند.
- خواب هایی که خبر از حوادث گذشته یا رویدادهای آینده می دهند. (رؤیای صادقه)

۹. رؤیای صادقه را تعریف کنید و بنویسید چگونه غیر مادی بودن روح را ثابت می کند. خواب هایی که خبر از حوادث گذشته یا آینده می دهند و یا نشان دهنده مکانی هستند که هرگز در بیداری آن را ندیده ایم و بعدها به آنجا می رویم و همان خواب با تمام جزئیات به وقوع می پیوندد. یعنی جسم انسان در رختخواب است چیزی نمی بیند و نمی شنود ولی روح او از ظرف مکان و زمان خود خارج می شود و به زمانی در گذشته یا آینده می رود.

تعیین پاسخ صحیح

۱۰. کدام مورد نشان می‌دهد قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد بر اساس پذیرفتن "ثابت بودن خود" بنا شده اند؟

الف. انسان در اثبات وجود چیزی به نام "من" به هیچ استدلالی نیاز ندارد.

ب. فردی که بیست سال قبل یک قانون علمی را کشف کرده اکنون از وی تجلیل می‌شود. ☆

۱۱. با توجه به آیات قرآن کریم، رویای صادقه در رابطه با کدام پیامبر بیان شده است و با تدبیر در آن به کدام موضوع پی می‌بریم؟

الف. یوسف- رویای صادقه را به بعد جسمانی خود نمی‌توانیم نسبت دهیم چون محصور در مکان و زمان است. ☆

ب. یونس- انسان از دو بعد جسمانی و روحانی تشکیل شده که رویای صادقه نشأت گرفته از آن هاست.

۱۲. "انسان ویژگی‌هایی دارد که او را از سایر موجودات در حرکت به سوی کمال، جدا می‌سازد و او را مسجود فرشتگان می‌کند" کدام گزاره منشأ این ویژگی‌ها را تبیین می‌نماید؟

الف. گفته اند که با گذشت حدود هفت سال، تمام عناصر حقیقت وجود انسان عوض می‌شود.

ب. حقیقتی برتر و فراتر از این جسم وجود دارد که تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد و متلاشی نمی‌شود. ☆

۱۳. قوه تفکر و اندیشه، قدرت اختیار و تصمیم‌گیری، همه مربوط به کدام مورد است؟

الف. دو ساحتی بودن انسان که تجزیه می‌پذیرد و آگاهی خود را از دست نمی‌دهد.

ب. بعد روحانی و غیرجسمانی انسان که تجزیه نمی‌پذیرد و آگاهی خود را از دست نمی‌دهد. ☆

۱۴. بین تجزیه و تغییر برای حقیقت "من" و "روح" به ترتیب کدام وصف صحیح است؟

الف. ناممکن - ناممکن
ب. ناممکن - ممکن ☆

۱۵. بین تجزیه و تغییر برای حقیقت "من" و "روح" به ترتیب کدام وصف صحیح است؟

الف. ناممکن - ناممکن
ب. ممکن - ممکن
ج. ممکن - ناممکن
د. ناممکن - ممکن ☆

درس چهارم: پنجره ای به روشنایی

فرصت ما برای استفاده از سرمایه ها (عقل، اختیار و ...) محدود است و با مرگ به پایان می رسد. پرسش اساسی و سرنوشت ساز که ذهن انسان را همیشه مشغول کرده و درصدد پاسخ به آن برآمده چیستی مرگ و آینده انسان پس از مرگ است.

دو دیدگاه درباره زندگی پس از مرگ:

- اعتقاد به معاد: دیدگاه پیامبران الهی و پیروان آنها (الهیون) مرگ آغاز زندگی حقیقی و برتر
- انکار معاد: (منکرین معاد) مرگ پایان زندگی

هویت انسان دارای دو بعد است:

۱. بعد جسمانی (مادی، غیر مجرد) ۲. بعد روحانی (غیر مادی، مجرد)

دائما در حال تجزیه و تحلیل است.

تجزیه و تحلیل نمی شود.

با مرگ فرسوده و متلاشی می شود.

با مرگ فرسوده و متلاشی نمی شود

با مرگ حیات و آگاهی خود را از دست می دهد.

با مرگ حیات و آگاهی خود را از دست نمی دهد.

تغییرپذیری و دگرگونی دارد.

دیدگاه پیامبران الهی و پیروان آنها

- ✓ مرگ را پایان بخش زندگی نمی پندارند.
- ✓ مرگ را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوعی درخشان تر برای روح انسان می دانند.
- ✓ مرگ را پلی برای انتقال انسان از یک مرحله هستی (دنیا) به مرحله بالاتر (آخرت) می دانند. (سخن امام حسین علیه السلام: مرگ چیزی نیست مگر پلی ...)
- ✓ دنیا فقط بخش کوچکی از زندگی انسان است و زندگی واقعی و ابدی پس از این دنیا آغاز می شود. (مرتبط با آیه و ما هذه الحیوة الدنیا الا لهو و لعب و ان الدار الآخرة لهی الحیوان لو كانوا یعلمون)

شواهدی از آیات و روایات:

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: برای نابودی و فنا خلق نشده اید، بلکه برای بقا آفریده شده اید (پاسخگوی میل به جاودانگی) و با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر منتقل می شوید. (مرتبط با آیه و ما هذه الحیوة الدنیا الا لهو و لعب و ان الدار الآخرة لهی الحیوان لو كانوا یعلمون) (مرگ چیزی نیست مگر پلی ...)

باهوش ترین مؤمنان از دیدگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم:

- ❖ آنان که فراوان به یاد مرگ اند.
- ❖ و بهتر از دیگران خود را برای مرگ آماده می کنند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **الناس نيام فاذا ماتوا انتبهوا** مردم (در این دنیا) در خوابند، هنگامی که بمرند، بیدار می شوند.

پیام: زندگی دنیا همچون خوابی کوتاه و گذرا بوده و زندگی حقیقی در جهان دیگر آغاز می شود.
و ما هذه الحیوة الدنیا الا لهو و لعب و ان الدار الآخرة لهی الحیوان لو كانوا یعلمون (دیدگاه الهیون)
(این زندگی دنیا جز سرگرمی و بازی نیست و سرای آخرت زندگی حقیقی است اگر می دانستند)
موضوع: کم ارزش بودن زندگی دنیوی و حقیقی بودن زندگی آخرت.

پیام: دنیا فقط بخش کوچکی از زندگی انسان است و زندگی واقعی و ابدی پس از این دنیا آغاز می شود.

امام حسین علیه السلام خطاب به یارانشان: مرگ چیزی نیست مگر پلی که شما را از ساحل سختی ها به ساحل سعادت و کرامت و بهشت های پهناور و نعمت های جاوید عبور می دهد. پس کدام یک از شما کراهت دارد از زندان به قصر منتقل شود.

۱. پنجره امید و روشنایی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد.
آثار اعتقاد به معاد:
۲. انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خداست.

توضیح مورد اول: پنجره امید و روشنایی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد.

- این شور و نشاط برای این است (معلول) که انسان انسان می داند هیچ یک از کارهای او در آن جهان بی پاداش نمی ماند. (علت) زیرا:

- هر غمی که از دل غمگینی پاک کند
- و هر خدمتی که به محرومی کند
- و هر باری که از دوش مومنی بردارد

حتی اگر کسی او را نبیند یا در آن کار موفق نشود یا در برابر کارهایش تقدیر و تشکری از سوی دیگران نشود ناامید و افسرده نمی شود زیرا می داند:

✓ خداوند او و تلاش هایش را می بیند.
✓ و اطمینان دارد اگر در این مسیر ظلمی دید و نتوانست داد خود را از ظالمان بگیرد قطعا در جهان دیگر خدا ظالمان را به سزای عملشان خواهد رساند.

انسانی با این دیدگاه دارای انرژی فوق العاده و همتی خستگی ناپذیر است و از کار خود لذت می برد.

او با تلاش و توان بسیار در انجام کارهای نیک و خدمت به خلق خدا می کوشد و می داند که هر چه بیشتر در این راه گام بردارد **آخرت او زیباتر** خواهد شد.

شاهد از قرآن: من آمن بالله و اليوم الآخر و عمل صالحا فلا خوف عليهم و لا هم يحزنون.

توضیح مورد دوم: انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خداست.

خداپرستان واقعی مرگ را ناگوار نمی دانند (معلول) زیرا با وجود زیبا زندگی کردن در دنیا **دل به آن نمی سپارند.** (علت)

زندگی را محدود به دنیا می بینند.

مرگ برای کسانی **ناگوار و هولناک** است (معلول) که:

یا با کوله باری از گناه با آن مواجه می شوند.

معنای نترسیدن خداپرستان از مرگ: به معنی آرزوی مرگ کردن نیست بلکه از خدا عمر طولانی می خواهند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها زمینه رشد خود را فراهم آورند تا بتوانند با **اندوخته ای کامل تر** خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نایل شوند.

همین نترسیدن از مرگ باعث می شود که **دفاع** از حق و مظلوم و **فداکاری** در راه خدا آسان تر شود و **شجاعت به مرحله عالی** آن برسد. و اگر حیات این دنیا چیزی جز ننگ و ذلت نباشد و فداکاری در راه خدا ضروری باشد انسان ها به **استقبال شهادت** بروند با شهادت خود راه **آزادی انسان ها** را هموار کنند. (مانند امام حسین علیه السلام)

امام حسین علیه السلام در دو راهی ذلت و شهادت: من مرگ را جز سعادت و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی بینم.

وجود جهان پس از مرگ را انکار می کنند.

با مرگ انسان پرونده او برای همیشه بسته می شود.

مرگ پایان زندگی است.

دیدگاه منکرین معاد درباره مرگ: و انسان با مرگ رهسپار نیستی می گردد.

و قالوا ما هی الا حیاتنا الدنیا نموت و نحیا و ما یهلکنا الا الدهر و ما لهم بذلک من علم ان هم الا یظنون.

(کافران) گفتند زندگی و حیاتی جز همین زندگی و حیات دنیایی ما نیست همواره (گروهی از ما) می میریم و (گروهی) زنده می شویم و ما را فقط گذشت روزگار نابود می کند البته این سخن را از روی علم نمی گویند بلکه فقط ظن و گمان آنان است.

آثار انکار معاد بر انسان:

۱. چون بی نهایت طلب است و میل به جاودانگی دارد می کوشد با راه **فراموش کردن** و **غفلت از**

مرگ خود را به هر کاری سرگرم کند تا آینده تلخی که در انتظارش است را فراموش کند که نتیجه اش

۲. گروه دیگر نمی توانند فکر مرگ را از ذهن خود دور کنند این زندگی چند روزه برایشان بی ارزش می شود در نتیجه به یأس و ناامیدی دچار می شوند و شادابی و نشاط را از دست می دهند از دیگران کناره می گیرند و به انواع بیماری های روحی دچار می شوند گاهی هم برای تسکین خود و فرار از ناراحتی در راه هایی قدم می گذارند که روز به روز بر سرگردانی و یأس آنان می افزاید.

البته این آثار و پیامدها گاهی گریبان کسانی که معاد را قبول دارند را هم می گیرد و آن زمانی است که انسانی معاد را قبول دارد ولی این قبول داشتن به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده است این افراد به دلیل فرو رفتن در هوس ها دنیا را معبود و هدف خود قرار می دهند واز یاد آخرت غافل می شوند از این رو رفتار و زندگی آنان فرقی با منکران معاد ندارد.

اندیشه و تحقیق صفحه ۴۵

۱. چرا برخی از افراد با اینکه می گویند آخرت را قبول دارند در زندگی خود به گونه ای عمل می کنند گویی آخرتی در پیش نیست؟ زیرا این قبول داشتن به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده است این افراد به دلیل فرو رفتن در هوس ها دنیا را معبود و هدف خود قرار می دهند واز یاد آخرت غافل می شوند از این رو رفتار و زندگی آنان فرقی با منکران معاد ندارد.

۲. آیا توجه به آخرت لزوماً بی توجهی به دنیا و عقب ماندگی را در پی دارد؟ خیر اعتقاد به معاد نه تنها عقب ماندگی نیست بلکه باعث می شود انسان با شور و نشاط زندگی خود را تصحیح کرده و اخلاق الهی را در پیش بگیرد.

۳. چرا منکرین معاد مرگ را باعث نابودی آدمی می دانند؟ شما چه پاسخی به آنها می دهید؟ اینان از سرمایه های خدادادی خود استفاده نمی کنند توصیه می کنیم از عقل خود حداقل بهره گیرند. (سوال واگرا)

نمونه سوالات درس چهارم

آیات و روایات

۱. پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: "برای نابودی و فنا خلق نشده اید، بلکه برای بقا آفریده شده اید و با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر منتقل می شوید." با توجه به این حدیث به سوالات پاسخ دهید.

الف. حدیث اشاره به چه موضوعی دارد؟ دیدگاه پیامبران و پیروان آنها درباره مرگ

ب. با توجه به حدیث مرگ پاسخگوی کدام میل درونی انسان است؟ میل به جاودانگی (بی نهایت طلبی)

۲. باهوش ترین مومنان از دیدگاه پیامبر صلی الله علیه و آله چه کسانی هستند؟ آنان که فراوان به یاد مرگ اند و بهتر از دیگران خود را برای مرگ آماده می کنند.

۳. این سخن پیامبر صلی الله علیه و آله که: "الناس نیام فاذا ماتوا انتبهوا" بیانگر چه موضوعی است؟ زندگی دنیا همچون خوابی کوتاه و گذرا بوده و زندگی حقیقی در جهان دیگر آغاز می شود (دیدگاه پیامبران و پیروان آنها درباره مرگ)

۴. آیه "و ما هذه الحیوة الدنیا الا لهو و لعب و ان الدار الآخرة لهی الحیوان لو کانوا یعلمون" بیانگر چه موضوعی است؟ کم ارزش بودن زندگی دنیوی و حقیقی بودن زندگی آخرت. (دیدگاه پیامبران و پیروان آنها درباره مرگ)

۵. آیه "من آمن بالله و الیوم الآخر و عمل صالحا فلا خوف علیهم و لاهم یحزنون" بیانگر چه مطلبی است؟ از آثار اعتقاد به معاد این است که پنجره امید و روشنایی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد. (دیدگاه پیامبران و پیروان آنها درباره مرگ)

۶. این سخن امام حسین علیه السلام خطاب به یارانشان بیانگر چیست؟ "مرگ چیزی نیست مگر پلی که شما را از ساحل سختی ها به ساحل سعادت و کرامت و بهشت های پهنای و نعمت های جاوید عبور می دهد. پس کدام یک از شما کراهت دارد از زندان به قصر منتقل شود." از آثار اعتقاد به معاد این است که انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خداست.

(دیدگاه پیامبران و پیروان آنها درباره مرگ)

۷. این سخن امام حسین علیه السلام که "من مرگ را جز سعادت و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی بینم." بیانگر چیست؟ از آثار اعتقاد به معاد این است که انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خداست. (دیدگاه پیامبران و پیروان آنها درباره مرگ)

۸. پیام آیه "و قالوا ما هی الا حیاتنا الدنیا نموت و نحیا و ما یهلکنا الا الدهر و ما لهم بذلک من علم ان هم الا یظنون." چیست؟ منکرین معاد مرگ را پایان زندگی و رهسپار شدن به نیستی می پندارند.

(دیدگاه منکرین معاد درباره مرگ)

کامل کردنی

۹. خداپرستان واقعی چون مرگ را ناگوار نمی دانند. به دنیا دل نمی سپارند.

۱۰. نترسیدن خداپرستان از مرگ به معنی نیست. آرزوی مرگ کردن

۱۱. مرحله عالی شجاعت است. استقبال از شهادت

کوتاه پاسخ

۱۲. نتیجه به فراموشی و غفلت زدن منکران معاد چیست؟ فرو رفتن در گرداب آلودگی ها

۱۳. چه چیزهایی درباره مرگ ذهن انسان را در طول تاریخ به خود مشغول کرده است؟ چیستی مرگ و آینده انسان پس از مرگ

۱۴. مرگ برای چه کسانی ناگوار و هولناک است؟ کسانی که زندگی را محدود به دنیا می بینند یا با کوله باری از گناه با آن مواجه می شوند.

۱۵. علت پیامد فراموش کردن مرگ و غفلت از آن در منکران معاد چیست؟ وجود میل به جاودانگی و بی نهایت طلبی در انسان.

۱۶. از دیدگاه امام حسین علیه السلام مرگ برای مومنان با به دست آوردن چه نعمتی همراه است؟ سعادت و کرامت و بهشت های پهناور و نعمت های جاوید

تشریحی

۱۷. هویت انسان دارای چه ابعادی است؟ آنها را نام برده و با هم مقایسه کنید. دو بعد جسمانی و روحانی

۲. بعد روحانی (غیر مادی، مجرد)

بعد جسمانی (مادی، غیرمجرد)

تجزیه و تحلیل نمی شود.

دائما در حال تجزیه و تحلیل است.

با مرگ فرسوده و متلاشی نمی شود

با مرگ فرسوده و متلاشی می شود.

با مرگ حیات و آگاهی خود را از دست نمی دهد.

با مرگ حیات و آگاهی خود را از دست می دهد.

تغییرپذیری و دگرگونی دارد.

۱۸. دیدگاه پیامبران الهی و پیروانشان (الهیون) را در مورد مرگ بنویسید.

✓ مرگ را پایان بخش زندگی نمی پندارند.

✓ مرگ را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوعی درخشان تر برای روح انسان می دانند.

✓ مرگ را پلی برای انتقال انسان از یک مرحله هستی (دنیا) به مرحله بالاتر (آخرت) می دانند.

✓ دنیا فقط بخش کوچکی از زندگی انسان است و زندگی واقعی و ابدی پس از این دنیا آغاز می شود.

۱۹. مختصرا آثار اعتقاد به معاد را بنویسید. ۱. پنجره امید و روشنایی به روی انسان باز می شود و شور و نشاط و انگیزه فعالیت و کار، زندگی را فرا می گیرد. ۲. انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خداست.

۲۰. **شور و نشاط معتقدین معاد به چه دلیل است؟** - این شور و نشاط برای این است که انسان انسان می داند هیچ یک از کارهای او در آن جهان بی پاداش نمی ماند زیرا:

- هر غمی که از دل غمگینی پاک کند
- و هر خدمتی که به محرومی کند ← در پیشگاه خداوند دارای اجر و مزد است.
- و هر باری که از دوش مومنی بردارد

حتی اگر کسی او را نبیند یا در آن کار موفق نشود یا در برابر کارهایش تقدیر و تشکری از سوی دیگران نشود ناامید و افسرده نمی شود زیرا می داند:

- ✓ خداوند او و تلاش هایش را می بیند.
- ✓ و اطمینان دارد اگر در این مسیر ظلمی دید و نتوانست داد خود را از ظالمان بگیرد قطعاً در جهان دیگر خدا ظالمان را به سزای عملشان خواهد رساند.

انسانی با این دیدگاه دارای انرژی فوق العاده و همتی خستگی ناپذیر است و از کار خود لذت می برد. او با تلاش و توان بسیار در انجام کارهای نیک و خدمت به خلق خدا می کوشد و می داند که هر چه بیشتر در این راه گام بردارد آخرت او زیباتر خواهد شد.

۲۱. **نترسیدن خداپرستان از مرگ به چه معنی است؟** آنها از خدا عمر طولانی می خواهند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها زمینه رشد خود را فراهم آورند تا بتوانند با اندوخته ای کامل تر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نایل شوند.

۲۲. **دلیل استقبال از شهادت در خداپرستان چیست؟** نترسیدن از مرگ در خداپرستان باعث می شود که دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا برایشان آسان تر شود و شجاعت به مرحله عالی آن برسد. و اگر حیات این دنیا چیزی جز ننگ و ذلت نباشد و فداکاری در راه خدا ضروری باشد انسان ها به استقبال شهادت بروند با شهادت خود راه آزادی انسان ها را هموار کنند.

۲۳. **دیدگاه منکرین معاد درباره مرگ را بنویسید.** آنان وجود جهان پس از مرگ را انکار می کنند. از دیدگاه آنان مرگ پایان زندگی است و با مرگ انسان پرونده او برای همیشه بسته می شود و انسان رهسپار نیستی می گردد.

۲۴. **آثار انکار معاد بر انسان را بنویسید.**

۱. چون بی نهایت طلب است و میل به جاودانگی دارد می کوشد با راه فراموش کردن و غفلت از مرگ خود را به هر کاری سرگرم کند تا آینده تلخی که در انتظارش است را فراموش کند که نتیجه اش فرورفتن در گرداب آلودگی ها خواهد بود.

۲. گروه دیگر نمی توانند فکر مرگ را از ذهن خود دور کنند این زندگی چند روزه برایشان بی ارزش می شود در نتیجه به یأس و ناامیدی دچار می شوند و شادابی و نشاط را از دست می دهند از دیگران کناره می گیرند و به انواع بیماری های روحی دچار می شوند گاهی هم برای تسکین خود و فرار از ناراحتی در راه هایی قدم می گذارند که روز به روز بر سرگردانی و یأس آنان می افزاید.

تعیین پاسخ صحیح

۲۵. پیامد این تفکر که "برخی از افراد با اینکه می گویند آخرت را قبول دارند اما در زندگی خود به گونه ای عمل می کنند که گویی آخرتی در پیش ندارند" کدام مورد است؟

الف. به دلیل فرو رفتن در هوس ها دنیا را معبود و هدف خود قرار می دهند و از یاد آخرت غافل می شوند.*

ب. با اینکه این قبول داشتن به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده ولی به لطف و رحمت الهی امیدوارند.

۲۶. کدام مورد اعتقاد کسانی است که " و ما هذه الحیوة الدنیا الا لهو و لعب ... را باور نمودند و آنان جهان آخرت را چگونه توصیف می کنند؟

الف. مرگ را غروبی می دانند که طلوعی درخشان در پی دارد - لهی الحیوان*

ب. زندگی چند روزه دنیا بی ارزش و کم اعتبار است و لایق دلبستگی نیست - فلاخوف علیهم

۲۷. کدام آیه شریفه به دیدگاه فردی که برای انسان حقیقتی جز جسم و تن قائل نیستند اشاره دارد؟

الف. و سیصلون سعیرا ...
ب. و قالوا ما هی الا حیاتنا الدنیا...*

۲۸. کدام عامل سبب می شود که دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا آسان شود؟

الف. نترسیدن انسان از مرگ که پیامد اعتقاد به معاد است.*

ب. به بن بست نرسیدن انسان در زندگی که پیامد اعتقاد به معاد است.

۲۹. "ناگوارنبودن مرگ" از دیدگاه الهیون، بدان جهت است که:

الف. مرگ را وسیله ای برای نجات از زندگی و هم زیستی با ظالمان می دانند.

ب. خدا پرستان حقیقی گر چه در دنیا زندگی می کنند و زیبا هم زندگی می کنند، به آن دل نمی سپرند.*

درس پنجم: آینده روشن

توحید و یکتا پرستی

سرلوحه دعوت پیامبران الهی ایمان به زندگی در جهان دیگر (معاد)

پیامبران الهی هم امکان وجود جهان دیگر را اثبات کردند و هم ضرورت آن را.

یک دلیل بر اهمیت و ضرورت تامل در موضوع معاد دفع خطر احتمالی است. که یک قانون عقلی و لازم است.

قانون عقلی دفع خطر احتمالی لازم است:

وقتی انسان احتمال خطر یا خسارتی دهد سعی می کند جلوی آن خسارت احتمالی را بگیرد و از خطری که ممکن است پیش آید بگریزد. حتی اگر خبر را کسی دهد که در شرایط عادی گفته او برای ما اعتباری ندارد مثل شخص دیوانه یا دروغگو.

در مورد جهان پس از مرگ
(معاد)

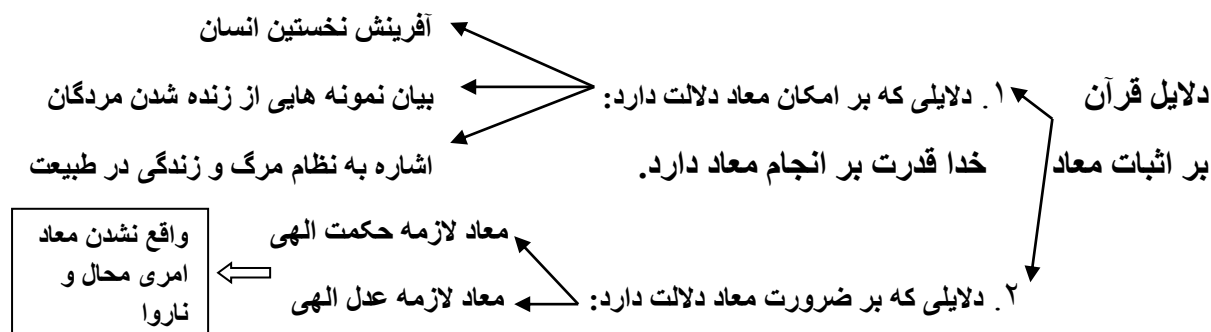
- این خبر را پیامبران که عاقل ترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ بوده اند آورده اند.
- پیامبران با قاطعیت کامل از وقوع معاد خبر داده و نسبت به آن هشدار داده اند.
- همه پیامبران بعد از ایمان به خدا ایمان به آخرت را مطرح کرده و آن را لازمه ایمان دانسته اند.
- قرآن بعد از یکتا پرستی (توحید) درباره هیچ موضوعی به اندازه معاد سخن نگفته است. (الله لا اله الا هو لیجمعنکم الی یوم القیامة لاریب فیه ومن اصدق من الله حدیثا)

(خداوند که هیچ خدایی جز او نیست قطعاً شما را در روز قیامت جمع می کند و چه کسی راستگو تر از خداست؟)

سخن از معاد در حقیقت سخن از زندگی است زیرا معاد بخش قطعی از زندگی آینده ماست که جاوید است و ابدی.

مثالی گویمت ظاهر، بیندیش	کسی را هست جامی پر عسل پیش
اگر طفلی بدو گوید بیارام	که زیر این عسل زهر است در جام
چو از طفل آن سخن دارد شنیده	بلاشک دست از آن دارد کشیده
تو را چندین پیمبر کرده آگاه	که خواهد بود کاری صعب بر راه
به گفت طفل جستی راه پرهیز	به گفت انبیاء از خواب برخیز

دفع خطر احتمالی عقلاً لازم است. و قطعیت خبر پیامبران بر وقوع معاد

یک دلیل بر انکار معاد **نشناختن قدرت خداست**: برخی واقعه بزرگ و با عظمت معاد را با قدرت محدود خود می سنجند و وقتی تحقق آن را **با قدرت بشری ناممکن** می بینند آن را انکار می کنند در حال که بعید بودن چیزی هرگز دلیل بر غیرممکن بودن آن نیست.

دلایل و شواهد قرآن بر امکان معاد و توانا بودن خداوند بر انجام آن:

۱. **آفرینش نخستین انسان**: همان طور که خداوند قادر است انسان را در آغاز خلق کند می تواند بار دیگر او را زنده کند.

آیه قرآن هو برای ما مثلی زد، در حالی که آفرینش نخستین خود را فراموش کرده بود، گفت: کیست که این استخوان های پوسیده را دوباره زنده کند؟ بگو همان خدایی که آنها را برای نخستین بار آفرید و او به هر خلقتی داناست.

۲. **بیان نمونه هایی از زنده شدن مردگان**: خداوند برای اینکه **قدرت** خود را به صورت **محسوس تری** نشان دهد در قرآن ماجراهایی نقل می کند که در آنها به اراده خدا **مردگانی زنده شده** اند. مثل داستان عزیر نبی علیه السلام او **۱۰۰ سال** در همین دنیا مرد به امر خدا دوباره زنده شد و فکر می کرد یک **روز یا نصف روز** توقف کرده **غذای او به امر خدا در این صد سال فاسد نشده بود** ولی **الاغ** ایشان نیز به امر خدا مرد و زنده شدن او را عزیر **به چشم خود دید** و عزیر علیه السلام گفت: **می دانم که خدا بر هر کاری تواناست.**

تدبر صفحه ۵۳

خداوند در آیات سوم و چهارم قیامت، خطاب به کسانی که به انکار معاد می پردازند، می گوید:

" نه تنها استخوان های آنها را به حالت اول در می آوریم بلکه سرانگشتان آنها را نیز همان گونه که بوده، مجدداً خلق می کنیم "

به نظر شما چرا خداوند در این آیات برای اثبات قدرت الهی به خلق سرانگشتان اشاره می کند؟ پاسخ: با توجه به متفاوت بودن سرانگشتان هر فرد با دیگری در آفرینش نخستین، آفرینش مجدد آن بیان از ممکن بودن آن و توانایی خداوند و معاد جسمانی انسان دارد.

۳. اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت: خداوند در قرآن زندگی پس از مرگ (معاد) را یک جریان رایج در جهان طبیعت معرفی می کند تا هم انسان با مطالعه طبیعت موضوع معاد را بهتر درک کند و هم آن را باور کند. فرارسیدن بهار رستاخیز طبیعت و نمونه ای از رستاخیز قیامت است.

قرآن ← خداست که باها را می فرستد تا ابر را برانگیزد سپس آن را به سوی سرزمینی مرده برانیم و آن زمین مرده را بدان (وسیله) پس از مرگش زندگی بخشیدیم. زنده شدن قیامت هم همین گونه است. (پیام: فرارسیدن بهار رستاخیز طبیعت و نمونه ای از رستاخیز قیامت است).

دلایل ضرورت معاد:

۱. معاد لازمه حکمت الهی: خداوند حکیم است (علت) لازمه حکمت خدا این است که هیچ کاری از کارهای او عبث و بیهوده نباشد (معلول)

خداوند در درون انسان تمایلات و گرایش هایی قرار داده مثل گرایش به بقا و جاودانگی که براساس آن انسان از نابودی گریزان است و بسیاری از کارها را برای بقای خود انجام می دهد یا میل به کمالات و زیبایی ها را به شکل نامحدود در انسان قرار داده است و هر میلی که خدا در درون انسان قرار داده امکانات پاسخگویی به آن تمایلات را در عالم خارج قرار داده است.

اما دنیا محدود است و پاسخگوی میل های درونی ما نیست (میل به جاودانگی و بی حد خواستن خوبی ها و زیبایی ها)

بنابراین باید جای دیگری باشد که انسان به خواسته ها و تمایلاتش برسد.

از طرفی اگر با این همه استعداد که خدا به ما داده خاک شویم و معادی نباشد آفرینش انسان و جهان عبث خواهد بود و گفتیم که خدا کار عبث نمی کند. (افحسبتم انما خلقتکم عبثاً و انکم الینا لاترجعون)

۲. معاد لازمه عدل الهی: خدا صفت عدل دارد (علت) و نیکوکاران را با بدکاران برابر قرار نمی دهد. از این رو خداوند وعده داده که هرکس را به آنچه استحقاق دارد برساند و حق کسی را ضایع نکند.

(ام نجعل الذین آمنوا و عملوا الصالحات کالمفسدین فی الارض ام نجعل المتقین کالفجار)

(آیا ما آنها را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند با مفسدان در زمین یکسان قرار خواهیم داد؟ آیا متقین را مانند ناپاکان و بدکاران قرار خواهیم داد؟)

۱. در این عالم همه به پاداش یا کیفر اعمال خود نمی رسند: چه بسا کسانی که

اما زندگی در این دنیا
کارهای نیک فراوان انجام داده اند و به افراد زیادی خدمت کرده اند یا در تمام طول
عمرشان از هیچ جنایت و خیانتی فروگذار نکرده اند و قبل از آنکه به پاداش یا سزای اعمال
امکان تحقق این وعده
خود برسند می میرند.
را نمی دهد چون:

۲. این جهان ظرفیت جزا و پاداش کامل انسان ها را ندارد: مثلاً پاداش برخی

اعمال مثل شهادت در راه خدا یا مجازات برخی افراد مثل صدام که صدها هزار نفر را
مظلومانه به شهادت رساند در این دنیا به طور کامل امکان پذیر نیست.

پس باید بر اسای نظام عادلانه الهی جهان دیگری باشد که ظالم را به مجازات واقعی اش برساند و حق
مظلوم را برساند.

تدبر صفحه ۵۶

با اندیشه در آیات زیر برخی دیگر از دلایل انکار معاد را بیان کنید.

آنان (دوزخیان) پیش از این (در عالم دنیا) مست و مغرور نعمت بودند و بر گناهان بزرگ اصرار می کردند و می
گفتند: " هنگامی که ما مردیم و استخوان شدیم آیا برانگیخته خواهیم شد؟ " (سوره واقعه ۴۸ تا ۴۵)

از دلایل انکار معاد مغرور شدن بر نعمت و اصرار بر گناهان بزرگ است.

وای در آن روز بر تکذیب کنندگان، همان که روز جزا را انکار می کنند. تنها کسی آن را انکار می کند که متجاوز و
گناهکار است. (سوره مطففین ۱۲ تا ۱۰) از دلایل انکار معاد تجاوز به حقوق خدا و مردم و انجام گناه است.

(انسان شک در وجود معاد ندارد) بلکه (علت انکارش این است که) او می خواهد بدون ترس از دادگاه قیامت، در
تمام عمر گناه کند. (سوره قیامت، آیه ۵) از دلایل انکار معاد انجام گناه بدون ترس از محاکمه قیامت است.

اندیشه و تحقیق صفحه ۵۸

۱. تعدادی از کارهای نیک و تعدادی از گناهان را که در این دنیا قابل پاداش و مجازات نباشند ذکر
کنید. کارهای نیک: شهادت در راه خدا، هدایت انسان ها، از بین بردن فساد و بی بند و باری، کاهش
فقر در جامعه. گناهان: جنایت ها ی جنگی، ترویج عقاید خرافی بین مردم، فساد و بی بند و باری در
جامعه، نزدن ماسک در دوران شیوع کرونا

۲. اگر در بحث وجود معاد، دلیلی جز پیامبران نداشتید آیا آن را می پذیرفتید؟ به چه دلیل؟ بله چون

پیامبران عاقل ترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ بوده اند با قاطعیت کامل از وقوع معاد خبر داده و نسبت به آن هشدار داده اند.

۳. رابطه میان "آفرینش استعدادها و سرمایه های مختلف در وجود انسان" و "ضرورت وجود معاد" را توضیح دهید. اگر با این همه استعداد که خدا به ما داده خاک شویم و معادی نباشد آفرینش انسان و جهان عبث خواهد بود و گفتیم که خدا کار عبث نمی کند. پس معاد لازمه حکمت خدست.

نمونه سوالات درس پنجم

آیات و روایات

۱. آیه "الله لاله الا هولیجمعنکم الی یوم القیامة لاریب فیه ومن اصدق من الله حدیثا"

الف. به چه موضوعی اشاره دارد؟ قطعی و حتمی بودن وجود معاد

ب. یک پیام برای آیه بنویسید. قرآن بعد از یکتاپرستی (توحید) درباره هیچ موضوعی به اندازه معاد سخن نگفته است.

۲. آیه "و برای ما مثلی زد، در حالی که آفرینش نخستین خود را فراموش کرده بود، گفت: کیست که این استخوان های پوسیده را دوباره زنده کند؟ بگو همان خدایی که آنها را برای نخستین بار آفرید و او به هر خلقتی داناست"

الف. به امکان معاد معاد دلالت دارد یا ضرورت آن؟ برامکان معاد

ب. کدام دلیل؟ یادآوری آفرینش نخستین انسان

۳. آیه "نه تنها استخوان های آنها را به حالت اول در می آوریم بلکه سرانگشتان آنها را نیز همان گونه که بوده، مجددا خلق می کنیم"

الف. به کدام صفت خدا اشاره دارد؟ قدرت خدا

ب. به نظر شما چرا خداوند در این آیات برای اثبات قدرت الهی به خلق سرانگشتان اشاره می کند؟ پاسخ: با توجه به متفاوت بودن سرانگشتان هر فرد با دیگری در آفرینش نخستین، آفرینش مجدد آن بیان از ممکن بودن آن و توانایی خداوند و معاد جسمانی انسان دارد.

۴. با توجه به آیه "خداست که بادهای را می فرستد تا ابر را برانگیزد سپس آن را به سوی سرزمینی مرده برانیم و آن زمین مرده را بدان (وسیله) پس از مرگش زندگی بخشیدیم. زنده شدن قیامت هم همین گونه است."

الف. پیام آیه چیست؟ فرارسیدن بهار رستاخیز طبیعت و نمونه ای از رستاخیز قیامت است.

ب. این آیه بیانگر کدام دلیل امکان معاد است؟ اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت

۵. آیه "افحسبتم انما خلقناکم عبثا و انکم الینا لاترجعون"

الف. حاوی چه پیامی است؟ اگر با این همه استعداد که خدا به ما داده خاک شویم و معادی نباشد آفرینش انسان و جهان عبث خواهد بود و گفتیم که خدا کار عبث نمی کند.

ب. به کدام دلیل اثبات معاد اشاره دارد؟ به دلایل ضرورت معاد و اینکه معاد لازمه حکمت الهی است. (موضوع آیه)

۶. آیه "ام نجعل الذین آمنوا و عملوا الصالحات کالمفسدین فی الارض ام نجعل المتقین کالفجار"

الف. حاوی چه پیامی است؟ یکی از دلایل ضرورت معاد عدل خداست که او براساس نظام عادلانه بدکاران را مانند نیکوکاران قرار نداده و هرکس بر اساس استحقاق به حقتش در قیامت خواهد رسید.
ب. به کدام دلیل اثبات معاد اشاره دارد؟ به دلایل ضرورت معاد و اینکه معاد لازمه عدل الهی است. (موضوع آیه)

۷. با توجه به آیه "آنان(دوزخیان) پیش از این (در عالم دنیا) مست و مغرور نعمت بودند و بر گناهان بزرگ اصرار می کردند و می گفتند: هنگامی که ما مردیم و استخوان شدیم آیا برانگیخته خواهیم شد؟" چرا برخی معاد را انکار می کنند؟ از دلایل انکار معاد مغرور شدن بر نعمت و اصرار بر گناهان بزرگ است.

۸. با توجه به آیه "وای در آن روز بر تکذیب کنندگان، همان که روز جزا را انکار می کنند. تنها کسی آن را انکار می کند که متجاوز و گناهکار است." چرا برخی معاد را انکار می کنند؟ از دلایل انکار معاد تجاوز به حقوق خدا و مردم و انجام گناه است.

۹. با توجه به آیه "(انسان شک در وجود معاد ندارد) بلکه (علت انکارش این است که) او می خواهد بدون ترس از دادگاه قیامت، در تمام عمر گناه کند." چرا برخی معاد را انکار می کنند؟ از دلایل انکار معاد انجام گناه بدون ترس از محاکمه قیامت است.

کامل کردنی

۱۰. دفع خطر احتمالی یک قانون و است. عقلی / لازم

۱۱. لازمه ایمان به خدا است. ایمان به معاد (آخرت)

۱۲. حضرت عزیر سال پس از مرگ زنده شد و این دلیل بر است. صد/ امکان وقوع معاد

کوتاه پاسخ

۱۳. سرلوحه دعوت انبیاء چیست؟ توحید و یکتا پرستی، ایمان به زندگی در جهان دیگر

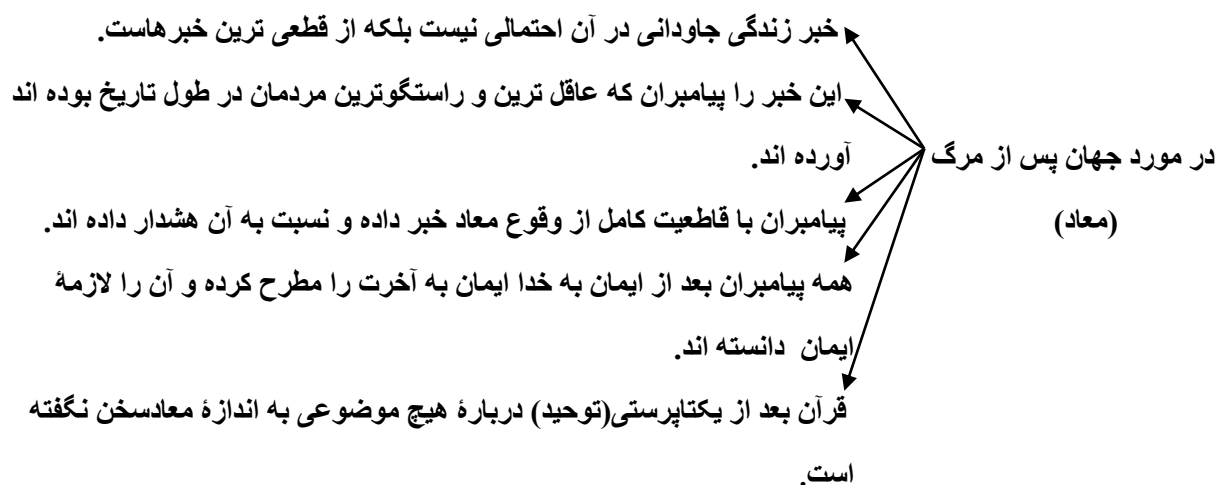
۱۴. چرا می گوئیم سخن از معاد در حقیقت سخن از زندگی است؟ زیرا معاد بخش قطعی از زندگی آینده ماست که جاوید است و ابدی.

۱۵. دلایل امکان معاد را نام ببرید. آفرینش نخستین انسان، بیان نمونه هایی از زنده شدن مردگان، اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت

۱۶. دلایل ضرورت معاد را نام ببرید. معاد لازمه حکمت الهی، معاد لازمه عدل الهی

تشریحی

۱۷. چگونه بر اساس قاعده عقلی دفع خطر احتمالی تامل در موضوع معاد ضرورت می یابد؟

۱۸. ضرورت معاد را بر اساس حکمت خدا اثبات کنید. : خداوند حکیم است، لازمه حکمت خدا این

است که هیچ کاری از کارهای او عبث و بیهوده نباشد.

خداوند در درون انسان تمایلات و گرایش هایی قرار داده مثل گرایش به بقا و جاودانگی که براساس آن انسان از نابودی گریزان است و بسیاری از کارها را برای بقای خود انجام می دهد یا میل به کمالات و زیبایی ها را به شکل نامحدود در انسان قرار داده است و هر میلی که خدا در درون انسان قرار داده امکانات پاسخگویی به آن تمایلات را در عالم خارج قرار داده است. اما دنیا محدود است و پاسخگوی میل های درونی ما نیست (میل به جاودانگی و بی حد خواستن خوبی ها و زیبایی ها) بنابراین باید جای دیگری باشد که انسان به خواسته ها و تمایلاتش برسد. از طرفی اگر با این همه استعداد که خدا به ما داده خاک شویم و معادی نباشد آفرینش انسان و جهان عبث خواهد بود و گفتیم که خدا کار عبث نمی کند.

خانم بومی

۱۹. ضرورت معاد را بر اساس عدل خدا اثبات کنید. خدا صفت عدل دارد و نیکوکاران را با بدکاران برابر قرار نمی دهد. از این رو خداوند وعده داده که هرکس را به آنچه استحقاق دارد برساند و حق کسی را ضایع نکند.

۱. در این عالم همه به پاداش یا کیفر اعمال خود نمی‌رسند: چه بسا کسانی که

اما زندگی در این دنیا
کارهای نیک فراوان انجام داده اند و به افراد زیادی خدمت کرده اند یا در تمام طول
عمرشان از هیچ جنایت و خیانتی فروگذار نکرده اند و قبل از آنکه به پاداش یا سزای اعمال
را نمی دهد چون:
خود برسند می میرند.

۲. این جهان ظرفیت جزا و پاداش کامل انسان ها را ندارد: مثلاً پاداش برخی

اعمال مثل شهادت در راه خدا یا مجازات برخی افراد مثل صدام که صدها هزار نفر را مظلومانه به شهادت رساند در این دنیا به طور کامل امکان پذیر نیست.

پس باید بر اسای نظام عادلانه الهی جهان دیگری باشد که ظالم را به مجازات واقعی اش برساند و حق مظلوم را برساند.

۲۰. قاعده عقلی دفع خطر احتمالی را توضیح دهید. وقتی انسان احتمال خطر یا خسارتی دهد سعی می کند جلوی آن خسارت احتمالی را بگیرد و از خطری که ممکن است پیش آید بگریزد. حتی اگر خبر را کسی دهد که در شرایط عادی گفته او برای ما اعتباری ندارد مثل شخص دیوانه یا دروغگو.

۲۱. چرا برخی معاد را انکار می کنند و وقوع آن را غیر ممکن می دانند؟ به دلیل نشناختن قدرت خدا؛ برخی واقعه بزرگ و با عظمت معاد را با قدرت محدود خود می سنجند و وقتی تحقق آن را با قدرت بشری ناممکن می بینند آن را انکار می کنند در حال که بعید بودن چیزی هرگز دلیل بر غیر ممکن بودن آن نیست.

۲۲. از دلایل امکان معاد بیان نمونه هایی از زنده شدن مردگان را توضیح دهید. خداوند برای اینکه قدرت خود را به صورت محسوس تری نشان دهد در قرآن ماجراهایی نقل می کند که در آنها به اراده خدا مردگانی زنده شده اند. مثل داستان عزیر نبی علیه السلام او ۱۰۰ سال در همین دنیا مرد به امر خدا دوباره زنده شد و فکر می کرد یک روز یا نصف روز توقف کرده غذای او به امر خدا در این

صد سال فاسد نشده بود ولی الاغ ایشان نیز به امر خدا مرد و زنده شدن او را عزیر به چشم خود دید و عزیر علیه السلام گفت: می دانم که خدا بر هر کاری تواناست.

۲۳. از دلایل امکان معاد آفرینش نخستین انسان را توضیح دهید. همان طور که خداوند قادر است انسان را در آغاز خلق کند می تواند بار دیگر او را زنده کند.

۲۴. از دلایل امکان معاد اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت را توضیح دهید. خداوند در قرآن زندگی پس از مرگ (معاد) را یک جریان رایج در جهان طبیعت معرفی می کند تا هم انسان با مطالعه طبیعت موضوع معاد را بهتر درک کند و هم آن را باور کند. فرارسیدن بهار رستاخیز طبیعت و نمونه ای از رستاخیز قیامت است.

تعیین پاسخ صحیح

۲۵. امکان معاد جسمانی در پرتو ، و و ترجمه آیه شریفه بیانگر امر نخستین است.

الف. حکمت الهی - عدل الهی - زنده شدن مردگان- نظام مرگ و زندگی در طبیعت- آیا پنداشته اید که ما شما را بیهوده آفریده ایم؟

ب. پیدایش نخستین انسان- زنده شدن مردگان- نظام مرگ و زندگی در طبیعت- کیست که این استخوان های پوسیده را دوباره زنده کند؟ *

۲۶. از دقت در آیات "افحسبتم انما خلقتکم عبثا" و "ام نجعل المتقین کالفجار" به ترتیب، معاد در پرتو و الهی مستفاد می گردد.

الف. امکان - عدل - حکمت
ب. ضرورت - حکمت - عدل *

۲۷. با تدبر در آیه شریفه "افحسبتم انما خلقتکم عبثا و انکم الینا لاترجعون" قرآن لازمه و نشانه ای بر معاد است.

الف. عبث نبودن زندگی انسان را بازگشت به سوی خدا (در جهان ابدی) می داند- ضرورت*

ب. عدل خداوند را این می داند که در پی این جهان، عالمی دیگر وجود داشته باشد- امکان

۲۸. محدودیت عمر انسان، در دریافت پاداش اعمال انسان، بیانگر معاد در پرتو و خواستار کمالات بی نهایت بودن، حکایت گر معاد در پرتو خداوند می باشد.

الف. امکان- عدل - ضرورت- عدل
ب. ضرورت- عدل - ضرورت- حکمت *

۲۹. آیه شریفه "الله لاله الا هولیجمعنکم الی یوم القیامة..." چه دلایلی را برای نبودن هیچ شکی در مورد قیامت بیان نموده است؟

الف. ومن اصدق من الله حدیثا *
ب. افحسبتم انما خلقتکم عبث

درس ششم: منزلگاه بعد

برزخ در لغت: فاصله و حایل میان دو چیز

تعریف برزخ: عالم برزخ میان زندگی دنیایی و اخروی قرار گرفته است و آدمیان پس از مرگ وارد آن می شوند و تا قیامت در آنجا می مانند.

در عالم برزخ لذت برای نیکوکاران و رنج و درد برای بدکاران وجود دارد.

آیه اثبات وجود عالم برزخ در قرآن:

حتی اذا جاء احدهم الموت قال رب ارجعون لعلى اعمل صالحا فيما تركت كلا انها كلمة هو قائلها و من ورائهم برزخ الى يوم يبعثون. (وجودحیات، وجود شعور و آگاهی، حقیقت وجود انسان روح است)

ویژگی های عالم برزخ

۱. **وجود حیات:** فعالیت های حیاتی بدن متوقف می شود اما فرشتگان **حقیقت وجود انسان** یعنی روح را به طور تمام و کمال دریافت می کنند (**توفی**) پس روح همچنان به حیات و فعالیتش ادامه می دهد.

۲. **وجود شعور و آگاهی:** عامل شعور و آگاهی در دنیا روح است، روح در عالم برزخ به حیات خود ادامه می دهد پس یکی از ویژگی های عالم برزخ شعور و آگاهی است.

گفت و گوی فرشتگان: فرشتگان خطاب به ظالمان احوال آنها را می پرسند. ظالمان خود را از

مستضعفین بر روی زمین معرفی می کنند. (حیات، شعور و آگاهی، روح حقیقت وجود آدمی است).

سخن گفتن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با کشته شدگان جنگ بدر: به کشته شدگان لشکر کفار بعد از

پیروزی سپاه اسلام فرمودند: "آنچه پروردگارمان به ما وعده داده بود، حق یافتیم؛ آیا شما نیز آنچه

پروردگارتان وعده داده بود، حق یافتید؟" اصحاب گفتند: چگونه با آنها سخن می گویی در حالی که

آنها مرده اند؟ ایشان فرمودند: "قسم به کسی که جاتم در دست اوست، ایشان به این کلام از شما

شنواترند و فقط نمی توانند پاسخ دهند. (حیات، شعور و آگاهی، روح حقیقت وجود آدمی است).

نشانه های

شعور و آگاهی

در عالم برزخ

۳. **وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا:** با ورود انسان به عالم برزخ ارتباط او با دنیا قطع نمی شود.

نشانه های تداوم ارتباط میان عالم برزخ و دنیا:

۱. **بسته نشدن پرونده اعمال:** دریافت پاداش خیرات بازماندگان پرونده برخی اعمال انسان با مرگ بسته نمی شود و ممکن است اعمال نیک یا بد به آن افزوده و یا از آنها کاسته شود. (**اعمال ما تاخر**)

(ینبؤا الانسان یومئذ بما قدم و اخر)

قیامت ماتقدم ماتاخر

آثار ما تقدم: دامنه برخی اعمال محدود به دوران زندگی انسان است و با

مرگ انسان پرونده آن بسته می شود. مثل نماز و روزه

آثار ما تأخر: پرونده بسیاری از اعمال حتی بعد از مرگ حیات ما نیز باز

می ماند و موجب سنگینی اعمال نیک یا بد شخص متوفی می گردد.

مثل: هدیه کتاب به کتابخانه، آموزش مطلب مفید به دیگران، مدسازی غلط،

ایجاد انحرافات اخلاقی.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: هر کس سنت نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می گذارند، بدون اینکه از اجر انجام دهنده آن کم کنند و هر کس سنت زشتی را در بین مردم مرسوم کند، تا وقتی که مردمی بدان عمل کنند، گناه آن را به حساب او نیز می گذارند، بدون آنکه از گناه عامل آن کم کنند.

۲. دریافت پاداش خیرات بازماندگان: اعمال خیری که بازماندگان برای درگذشتگان انجام می دهند در عالم برزخ

به آنها می رسد و در سرنوشت آنها تاثیر می گذارد. مانند: صدقه، طلب مغفرت، دعای خیر و انفاق برای آنان.

۳. ارتباط متوفی با خانواده: براساس سخن امام کاظم علیه السلام مومن بر حسب فضیلت هایش می توان با خانواده اش دیدار کند برخی از آنان هر روز و برخی هر دو روز و برخی هر سه روز و کمترین آن هر جمعه.

تدبر صفحه ۶۶

با دقت در ترجمه آیات زیر بگویید هر یک از آیات به کدام یک از ویژگی های عالم برزخ اشاره دارند؟

فرشتگان به کسانی که روح آنان را دریافت می کنند در حالی که به خود ظلم کرده اند، می گویند: شما در (دنیا) چگونه بودید؟ گفتند: ما در سرزمین خود تحت فشار و مستضعف بودیم. فرشتگان گفتند: مگر زمین خدا وسیع نبود که مهاجرت کنید؟ وجود شعور و آگاهی قسمت گفت و گوی فرشتگان با انسان

و وجود حیات

آنان که فرشتگان روحشان را می گیرند در حالی که پاک و پاکیزه اند، به آنها می گویند: "سلام بر شما، وارد بهشت شوید به خاطر اعمالی که انجام دادید." وجود شعور و آگاهی و وجود حیات

اندیشه و تحقیق صفحه ۶۷

۱. منظور از کلمه "توفی" در قرآن کریم چیست و برای اشاره به کدام بعد از وجود انسان استفاده شده است؟ توفی یعنی فرشتگان حقیقت وجود انسان یعنی روح را به طور تمام و کمال دریافت می کنند- بعد غیر مادی و روحانی(مجرد)

۲. هر یک از موارد زیر به کدام یک از ویژگی هایبرزخ اشاره دارد؟

الف. تلقین میت به هنگام مرگ: وجود شعور و آگاهی و وجود حیات

ب. انجام خیرات و طلب آمرزش برای گذشتگان: وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا- دریافت پاداش خیرات بازماندگان.

زیارت قبور درگذشتگان: وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا، وجود شعور و آگاهی.

نمونه سوالات درس ششم

آیات و روایات

۱. با توجه به آیه "حتی اذا جاء احدهم الموت قال رب ارجعون لعلى اعمل صالحا فيما تركت كلا انها كلمة هو قائلها و من ورائهم برزخ الى يوم يبعثون." به سوالات پاسخ دهید.

الف. موضوع آیه چیست؟ اثبات وجود عالم برزخ، وجود حیات درعالم برزخ، وجود شعور و آگاهی درعالم برزخ، روح حقیقت وجود انسان.

ب. دو پیام برای آیه بنویسید. حقیقت وجود انسان روح است. / در عالم برزخ انسان از آگاهی و حیات برخوردار است.

۲. اینکه پیامبر صلی الله علیه و آله با کشته شدگان جنگ بدر سخن گفته و فرمودند: "آنچه پروردگارمان به ما وعده داده بود، حق یافتیم؛ آیا شما نیز آنچه پروردگارتان وعده داده بود، حق یافتید؟" بیانگر کدام ویژگی عالم برزخ است؟ وجود حیات و شعور و آگاهی در عالم برزخ و اینکه روح حقیقت وجود آدمی است.

۳. با توجه به آیه " ینبوا الانسان یومئذ بما قدم و اخر " به سوالات پاسخ دهید.

الف. آیه بیانگر کدام ویژگی عالم برزخ است؟ وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا

ب. با توجه به آیه اعمال ما به چند دو دسته تقسیم می شود آنها را نام ببرید. اعمال ما تقدم و اعمال ما تاخر

۴. از دیدگاه پیامبر صلی الله علیه و آله کسی که سنت نیک یا زشتی در جامعه گذاشت تا چه زمانی آن عمل در سرنوشتش مؤثر است؟ (چه سرنوشتی خواهد داشت؟) هر کس سنت نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می گذارند، بدون اینکه از اجر انجام دهنده آن کم کنند و هر کس سنت زشتی را در بین مردم

مرسوم کند، تا وقتی که مردمی بدان عمل کنند، گناه آن را به حساب او نیز می گذارند، بدون آنکه از گناه عامل آن کم کنند.

۵. از دیدگاه امام کاظم علیه السلام چه کسانی می توانند با خانواده خود پس از مرگ در ارتباط باشند و به چه میزان؟ افراد مؤمن- بر حسب فضیلت هایش می توان با خانواده اش دیدار کند برخی از آنان هر روز و برخی هر دو روز و برخی هر سه روز و کمترین آن هر جمعه.

۶. این که فرشتگان به نیکوکاران می گویند "به خاطر اعمالی که انجام دادید وارد بهشت شوید" بیانگر چه ویژگی عالم برزخ است؟ "وجود شعور و آگاهی و وجود حیات

۷. پیامبر صلی الله علیه و آله در پاسخ اصحاب که از حرف زدن با مردگان تعجب کرده بودند چه فرمودند؟ فرمودند: قسم به کسی که جانم در دست اوست، ایشان به این کلام از شما شنواترند و فقط نمی توانند پاسخ دهند.

کامل کردنی

۸. وقتی فرشتگان احوال ظالمان را می پرسند ظالمان خود را می نامند. مستضعفین در زمین

۹. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در جنگ کشته شدگان کفار سخن گفتند. بدر

تعیین درستی یا نادرستی جملات

۱۰. در عالم برزخ لذت و درد و رنج وجود دارد. درست

۱۱. توفی توسط خداوند انجام می گیرد. نادرست

۱۲. روح و جسم انسان هنگام مرگ توفی می شوند. نادرست

۱۳. عامل شعور و آگاهی در دنیا جسم و روح و در آخرت فقط روح است. نادرست

کشف ارتباط

۱۴. هر مورد از قسمت اول به کدام مورد از قسمت دوم مرتبط است؟

ما در زمین مستضعف بودیم (ج) الف. وجود شعور و آگاهی

ینبوا الانسان بما قدم و اخر (د) ب. درخواست درعالم برزخ

تلقین میت هنگام مرگ (الف) ج. مگر زمین خدا وسیع نبود که مهاجرت کنید؟

قال رب ارجعون لعلی اعمل صالحا فیما ترکت (ب) د. بسته نشدن پرونده اعمال انسان پس از مرگ در برزخ

کوتاه پاسخ

۱۵. نشانه های وجود شعور و آگاهی را در عالم برزخ نام ببرید. ۱. گفت و گوی فرشتگان ۲. سخن گفتن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با کشته شدگان جنگ بدر.

۱۶. نشانه های تداوم ارتباط میان عالم برزخ و دنیا را نام ببرید. ۱. بسته نشدن پرونده اعمال
۲. دریافت پاداش خیرات بازماندگان ۳. ارتباط متوفی با خانواده
۱۷. ویژگی های عالم برزخ را نام ببرید. ۱. وجود حیات ۲. وجود شعور و آگاهی ۳. وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا
تعریف اصطلاحات:

۱۸. عالم برزخ: عالم برزخ عالمی است که میان زندگی دنیایی و اخروی قرار گرفته است و آدمیان پس از مرگ وارد آن می شوند و تا قیامت در آنجا می مانند.
۱۹. توفی: فرشتگان حقیقت وجود انسان یعنی روح را به طور تمام و کمال دریافت می کنند که قرآن آن را توفی نامیده است.
۲۰. آثار ما تقدم را با ذکر یک مثال: دامنه برخی اعمال محدود به دوران زندگی انسان است و با مرگ انسان پرونده آن بسته می شود. مثل نماز و روزه
۲۱. آثار ما تأخر را با ذکر یک مثال: پرونده بسیاری از اعمال حتی بعد از مرگ حیات ما نیز باز می ماند و موجب سنگینی اعمال نیک یا بد شخص متوفی می گردد. مثل: هدیه کتاب به کتابخانه

تشریحی

۲۲. از ویژگی های عالم برزخ وجود شعور و آگاهی را توضیح دهید. عامل شعور و آگاهی در دنیا روح است، روح در عالم برزخ به حیات خود ادامه می دهد پس یکی از ویژگی های عالم برزخ شعور و آگاهی است.

تعیین پاسخ صحیح

۲۳. از دقت در کدام عبارت آیه شریفه " حتی اذا جاء احدهم الموت قال رب ارجعون لعلى اعمل صالحا فيما تركت كلا انها كلمة هو قائلها و من ورائهم برزخ الى يوم يبعثون " مشخص می گردد که درخواست کافرین واقعی نیست؟

الف. لعلى اعمل صالحا ب. انها كلمة هو قائلها *

۲۴. از سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در جنگ بدر به کشتگان لشکر کفر که فرمود: "آنچه پروردگارمان به ما وعده داده بود، حق یافتیم؛ آیا شما نیز آنچه پروردگارتان وعده داده بود، حق یافتید؟" کدام مطلب فهمیده می شود؟

الف. ارتباط انسان در عالم برزخ با دنیا، پس از مرگ نیز همچنان برقرار است. *
ب. پاداش و کیفر نتیجه خود عمل است و انسان ها نمی توانند آن را تغییر دهند.

۲۵. از آیه شریفه "یَنْبِؤُا الْاِنْسَانَ یَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَاٰخِرُ" موضوع مفهوم می گردد و مبین عالم است.

الف. برخی از اعمال، آثار و نتایج آن محدود به دوران عمر انسان می باشد. همه اعمال ماتقدم و ماتأخر ثبت می گردد- برزخ

ب. برخی از اعمال هستند که آثارشان حتی بعد از مرگ از بین نمی رود، علاوه بر آثار ماتقدم دارای آثار ما تأخر هستند- قیامت *

۲۶. از آیه شریفه " حتی اذا جاء احدهم الموت قال رب ارجعون لعلى اعمل صالحا فیما ترکت ... " کدام مطلب مفهوم می گردد؟

الف. با مرگ حیطة درک و آگاهی انسان افزون می گردد. *

ب. با مرگ حیطة درک و آگاهی انسان متوقف می شود.

۲۷. ارتباط عالم برزخ با دنیا را، آثار اعمال انسان ها اثبات می کند و تأثیر مقدار فضیلت های برزخیان دیدارشان را با خانواده خویش، رقم می زند و استمرار بخش ارتباط انسان با دنیا، آثار رفتارهای اوست.

ب. ماتأخر- کمیت - ماتأخر *

الف. ما تقدم - کیفیت- ما تقدم

درس هفتم: واقعه بزرگ

همه در حال و هوای خویش اند؛ کودک، جوان، پیر؛ که ناگهان اتفاق می افتد. (وقوع قیامت حتمی و زمانش نامعلوم است و انسان ها زمانش را دور می پنداشتند.)

قیامت اتفاق می افتد تا آغازی باشد بر حیات ابدی انسان (دنیا و برزخ محدودند ولی قیامت نامحدود) روزی که هر مادر شیردهی، طفل شیرخوار خود را فراموش می کند. (چون شعور و آگاهی انسان بالا رفته به دور از احساسات نگران سرنوشت خویش است)

مردم از هیبت آن روز همچون افراد مست به نظر می رسند؛ در حالی که مست نیستند ولیکن عذاب خدا سخت است.

تنها نیکوکاران اند که از وحشت این روز در امان اند. (من آمن بالله و الیوم الآخر و عمل صالحا فلا خوف علیهم و لاهم یحزنون)

پایان این جهان با پرپایی قیامت همراه است که در دو مرحله انجام می گیرد.

شنیده شدن صدای مهیب: (نفخ صور) این صدای مهیب و سهمگین آسمان ها و زمین را فرا می گیرد ناگهانی است و همه را غافلگیر می کند.

مرحله اول

مرگ اهل آسمان ها و زمین: همه اهل آسمان ها و زمین جز آنها که خدا خواسته می میرند و بساط حیات انسان و دیگر موجودات برچیده می شود.

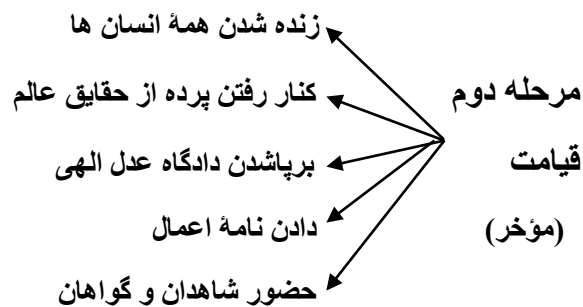
قیامت (مقدم)

تغییر در ساختار زمین و آسمان ها: تحولی عظیم در آسمان ها و زمین رخ می دهد.

- خورشید در هم می پیچد و بی نور و تاریک می شود.
- آن همه ستاره ای که در آسمان می درخشید همه به یکباره تیره می شوند.
- زمین به شدت به لرزه در می آید و خرد می شود. (یوم ترجف الارض)
- کوه ها سخت در هم کوبیده شده و متلاشی می شوند و همچون ذرات گرد و غبار در هوا پراکنده می گردند. (یوم ترجف الارض و الجبال و کانت الجبال کثیبا مهیلا)
- دریاها با آن همه وسعت و عظمت به هم متصل می شوند و از درون آنها آتش زبانه می کشد.

این تغییرات چنان گسترده و عمیق است که آسمان ها و زمین به آسمان ها و زمین دیگر تبدیل می شوند.

وقایع مرحله دوم برای آماده شدن انسان برای دریافت پاداش و کیفر است.

۱. زنده شدن همه انسان ها:

- بار دیگر صدای سهمناک در عالم می پیچد و حیات مجدد انسان ها آغاز می شود.
- با این صدا، همه مردگان دوباره زنده می شوند و در پیشگاه خداوند حاضر می شوند.
- در این هنگام انسان های گناهکار به دنبال راه فراری می گردند.
- دل های آنان سخت هراسان
- چشم هایشان از ترس به زیر افکنده است.

۲. کنار رفتن پرده از حقایق عالم:

- در آن روز با تابیدن نور حقیقت از جانب خداوند پرده ها کنار می رود.
- و اسرار و حقایق عالم آشکار می شود.
- و واقعیت همه چیز از جمله اعمال و رفتار و نیات انسان ها و واقعیت حوادث تلخ و شیرینی که در زمین اتفاق افتاده است آشکار می شود.

۳. برپاشدن دادگاه عدل الهی: با آماده شدن صحنه قیامت، رسیدگی به اعمال آغاز می شود.

- در ترازوی عدل الهی اعمال، افکار و نیت های انسان ها سنجیده می شود.
- اگر عملی حتی به اندازه ذره ای ناچیز باشد به حساب آن رسیدگی می شود.
- اعمال پیامبران و امامان معیار و میزان سنجش اعمال قرار می گیرد زیرا اعمال آنان عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است؛ از این رو هر چه عمل انسان ها به راه و روش آنان نزدیک تر باشد، ارزش افزون تری خواهد داشت.

۴. دادن نامه اعمال:

- نامه عمل نیکوکاران به دست راست و نامه عمل بدکاران به دست چپ آنها داده می شود.
- نامه های این دنیا تنها گزارش عمل است
- نامه عمل انسان با نامه های ثبت شده در دنیا تفاوت اساسی دارد که به صورت کلمات و نوشته درآمده.
- نامه عمل انسان خود عمل و حقیقت و باطن آن را در بردارد.

- نامه عمل انسان خود عمل و حقیقت و باطن آن را در بردارد.
- ✓ کارهای خوب به صورت های بسیار زیبا و لذت بخش
- ✓ کارهای بد به صورت های بسیار زشت و وحشت زا

بدکاران با دیدن نامه عمل خود برای نجات خود از مهلکه به دروغ سوگند می خورند که چنین اعمالی را انجام نداده اند. (انکار اعمال ناشایست خود) در اینجا خدا گواهان و شاهدان را حاضر می کند که با وجود آنها دیگر انکار کردن میسر نیست.

حضور شاهدان و گواهان: [دلیل نقلی (آیات و روایات)]

۱. پیامبران و امامان: ایشان هم در دنیا و هم در روز قیامت در دادگاه عدل الهی شاهد اعمال انسان ها هستند.

در دنیا ظاهر و باطن اعمال انسان ها را دیده اند.

آنها بهترین گواهان قیامت اند چون: و از هر خطایی مصون و محفوظند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شاهد و ناظر بر همه پیامبران و امت هاست.

مراقب آنها بوده اند.

۲. فرشتگان الهی: فرشتگان الهی در طول زندگی انسان ها همواره تمام اعمال آنها را ثبت و ضبط کرده اند.

و ان علیکم لحافظین کرما کاتبین یعلمون ما تفعلون

بی گمان برای شما نگهبانانی است نویسندگانی گران قدر می دانند آنچه را که انجام می دهید.

۳. اعضای بدن انسان: بدکاران در قیامت سوگند دروغ می خورند (معلول) تا شاید خود را از مهلکه نجات دهند (علت) در این حال خداوند بر دهان آنها مهر خاموشی می زند و اعضا و جوارح آنها به اذن خدا شروع به سخن گفتن می کنند و علیه صاحب خود شهادت می دهند. بدکاران از این شهادت اعضا تعجب می کنند و با لحن سرزنش آمیز می پرسند چرا علیه ما شهادت می دهید؟ اعضای بدن آنها می گویند: ما را خدایی به سخن آورد که هر چیزی را به سخن می آورد.

الیوم نختم علی افواههم و تکلمنا ایدیهم و تشهد ارجلهم بما کانوا یکسبون

امروز بر دهانشان مهر می نهیم و دست هایشان با ما سخن می گوید و پاهایشان شهادت می دهد درباره آنچه انجام داده اند.

تدبر صفحه ۷۶

حقیقت آن جهان

در روز قیامت افراد بدکار با دیدن وعاقبت شوم خویش؛ شروع به سرزنش خود کرده و آرزو می کنند که:

- ❖ ای کاش برای این زندگی ام چیزی از پیش فرستاده بودم. (آثار ماتقدم)
- ❖ ای کاش (به دنیا) بازگردانده می شدیم و آیات پروردگاران را تکذیب نمی کردیم و از مؤمنان می بودیم.
- ❖ ای کاش همراه و هم مسیر با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می شدیم.
- ❖ ای کاش فلان شخص را به عنوان دوست خود انتخاب نمی کردیم. (معلول) او ما را از یاد خدا بازداشت. (علت)

با توجه به آیات بالا بگویید برای اینکه ما از حسرت خوردگان آن جهان نباشیم، بایستی در این دنیا چگونه زندگی کنیم؟ کارهای زیر می تواند ما را از حسرت روز قیامت در امان دارد:

- ✓ فراهم آوردن توشه نیکو برای جهان آخرت با انجام اعمال صالح
- ✓ ایمان به احکام الهی و عدم تکذیب یا بی توجهی به آنها.
- ✓ پیروی از راه و روش پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و اطاعت از دستورات ایشان.
- ✓ دقت در انتخاب دوست و همنشینی با دوستان مؤمن.

اندیشه و تحقیق صفحه ۷۸

۱. شاهدان اعمال ما در قیامت چه کسانی هستند؟ ۱. پیامبران و امامان ۲. فرشتگان الهی ۳. اعضای بدن انسان.

۲. برخی از وقایعی که در مرحله دوم قیامت رخ می دهد را بیان کنید.

- زنده شدن همه انسان ها
- کنار رفتن پرده از حقایق عالم
- برپاشدن دادگاه عدل الهی
- دادن نامه اعمال
- حضور شاهدان و گواهان

نمونه سوالات درس هفتم

آیات و روایات

۱. آیه "همه در حال و هوای خویش اند؛ کودک، جوان، پیر؛ که ناگهان اتفاق می افتد." بیانگر چه مطلبی است؟ وقوع قیامت حتمی و زمانش نامعلوم است و انسان ها زمانش را دور می پنداشتند.

۲. آیه "یوم ترجف الارض و الجبال و کانت الجبال کثیبا مهیلا"

الف. به کدام مرحله قیامت اشاره دارد؟ مرحله اول / تغییر ساختار زمین و آسمان ها

ب. یک پیام برای آیه بنویسید. از وقایع مرحله اول قیامت تغییر در ساختار آسمان ها و زمین است.

ج. چند نمونه از این تغییرات را بنویسید. از جمله این که: زمین به شدت به لرزه در می آید و خرد می شود و کوه ها سخت در هم کوبیده شده و متلاشی می شوند و همچون ذرات گرد و غبار در هوا پراکنده می گردند.

۳. آیه "و ان علیکم لحافظین کراما کاتبین یعلمون ما تفعلون" به چه حقیقتی اشاره دارد؟ فرشتگان الهی از شاهدان روز قیامت هستند.

۴. آیه "الیوم نختم علی افواههم و تکلمنا ایدیهم و تشهد ارجلهم بما کانوا یکسبون" به چه حقیقتی اشاره دارد؟ اعضای بدن انسان از شاهدان روز قیامت هستند.

۵. با توجه به آیه "ای کاش برای این زندگی ام چیزی از پیش فرستاده بودم." چگونه می توان از حسرت خورندگان قیامت نباشیم؟ فراهم آوردن توشه نیکو برای جهان آخرت با انجام اعمال صالح از کارهایی است که می توان با آن از حسرت روز قیامت به دور بود.

۶. با توجه به آیه "ای کاش (به دنیا) بازگردانده می شدیم و آیات پروردگاران را تکذیب نمی کردیم و از مؤمنان می بودیم." چگونه می توان از حسرت خورندگان قیامت نباشیم؟ ایمان به احکام الهی و عدم تکذیب یا بی توجهی به آنها از کارهایی است که می توان با آن از حسرت روز قیامت به دور بود.

۷. با توجه به آیه "ای کاش همراه و هم مسیر با پیامبر صلی الله علیه و آله می شدیم." چگونه می توان از حسرت خورندگان قیامت نباشیم؟ پیروی از راه و روش پیامبر صلی الله علیه و آله و اطاعت از دستورات ایشان از کارهایی است که می توان با آن از حسرت روز قیامت به دور بود.

۸. با توجه به آیه "ای کاش فلان شخص را به عنوان دوست خود انتخاب نمی کردیم. او ما را از یاد خدا بازداشت." چگونه می توان از حسرت خورندگان قیامت نباشیم؟ دقت در انتخاب دوست و همنشینی با دوستان مؤمن از کارهایی است که می توان با آن از حسرت روز قیامت به دور بود.

کامل کردنی

۹. قرآن صدای مهیب در مرحله اول را می نامد. نفخ صور

۱۰. معیار سنجش اعمال انسان ها است. اعمال پیامبران و امامان علیهم السلام

۱۱. نامه عمل نیکوکاران را به دست و نامه عمل بدکاران را به دست آنها می دهند. راست/ چپ

۱۲. با وجود دیگر انکارکردن گناهان برای بدکاران میسر نیست. شاهدان و گواهان

۱۳. شاهد و ناظر بر همه پیامبران و امت ها است. رسول خدا صلی الله علیه و آله

تعیین درستی یا نادرستی عبارات

۱۴. وقوع قیامت حتمی و زمانش معلوم است ولی ما آن را دور می پنداشتیم. نادرست

۱۵. در مرحله دوم وقایعی رخ می دهد تا انسان ها آماده دریافت پاداش و کیفر شوند. درست

۱۶. نیکوکاران از وحشت روز قیامت درماندند. درست

۱۷. علت اینکه برخی در قیامت می گویند ای کاش فلان شخص را به عنوان دوست خود انتخاب نمی کردیم این است که آن دوست، آیات خدا را تکذیب کرده است. نادرست

کوتاه پاسخ

۱۸. علت اینکه برخی در قیامت مست به نظر می آیند چیست؟ از هیبت روز قیامت

۱۹. "کثیبا مهیلا" از وقایع کدام مرحله و کدام قسمت است؟ از وقایع مرحله اول قسمت تغییر در ساختار زمین و آسمان.
۲۰. در کدام مرحله صدای مهیب شنیده می شود؟ هم در مرحله اول و پیش از مرگ اهل آسمان ها و زمین و هم در مرحله دوم زمان زنده شدن همه انسان ها.
۲۱. در کدام مرحله و کدام قسمت بساط حیات موجودات برچیده می شود؟ در مرحله اول قسمت مرگ اهل آسمان ها و زمین.
۲۲. چه چیزی در ترازوی عدل الهی سنجیده می شود؟ اعمال، افکار و نیت های انسان ها.
۲۳. چرا اعمال پیامبران و امامان معیار سنجش اعمال انسان ها است؟ زیرا اعمال آنان عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است.
۲۴. ارزش عمل انسان ها در دادگاه عدل الهی بر چه اساس است؟ هر چه عمل انسان ها به اعمال پیامبران و امامان نزدیک تر باشد ارزش افزون تری دارد.
۲۵. چرا بدکاران در قیامت سوگند دروغ می خورند؟ تا خود را از مهلکه نجات دهند.
۲۶. شاهدان قیامت چه کسانی هستند؟ ۱. پیامبران و امامان ۲. فرشتگان الهی ۳. اعضای بدن انسان.
۲۷. بهترین گواهان قیامت چه کسانی هستند؟ چرا؟ پیامبران و امامان؛ زیرا در دنیا ظاهر و باطن اعمال انسان ها را دیده اند و از هر خطایی مصون و محفوظند.
۲۸. وقتی بدکاران اعضای خود را سرزنش می کنند که چرا علیه شان شهادت می دهند اعضا چه پاسخ می دهند؟ می گویند: ما را خدایی به سخن آورد که هر چیزی را به سخن می آورد.
۲۹. وقایعی که در مرحله اول قیامت رخ می دهد را نام ببرید. شنیده شدن صدای مهیب / مرگ اهل آسمان ها و زمین / تغییر در ساختار زمین و آسمان ها

تشریحی

۳۰. نفخ صور در چه مرحله ای رخ می دهد؟ آن را توضیح دهید. مرحله اول- نفخ صور صدای مهیب و سهمگینی است که آسمان ها و زمین را فرا می گیرد ناگهانی است و همه را غافلگیر می کند.
۳۱. مرگ آسمان ها و زمین در چه مرحله ای رخ می دهد؟ آن را توضیح دهید. مرحله اول- همه اهل آسمان ها و زمین جز آنها که خدا خواسته می میرند و بساط حیات انسان و دیگر موجودات برچیده می شود.
۳۲. از وقایع مرحله دوم کنار رفتن پرده از حقایق عالم را توضیح دهید. در آن روز با تابیدن نور حقیقت از جانب خداوند پرده ها کنار می رود و اسرار و حقایق عالم آشکار می شود. و واقعیت همه چیز از جمله اعمال و رفتار و نیت انسان ها و واقعیت حوادث تلخ و شیرینی که در زمین اتفاق افتاده است آشکار می شود.

۳۳. تغییرات در ساختار آسمان ها و زمین را بنویسید.

- خورشید در هم می پیچد و بی نور و تاریک می شود.
- آن همه ستاره ای که در آسمان می درخشید همه به یکباره تیره می شوند.
- زمین به شدت به لرزه در می آید و خرد می شود.
- کوه ها سخت در هم کوبیده شده و متلاشی می شوند و همچون ذرات گرد و غبار در هوا پراکنده می گردند.
- دریاها با آن همه وسعت و عظمت به هم متصل می شوند و از درون آنها آتش زبانه می کشد.

۳۴. مرحله دوم با چه واقعه ای آغاز می شود آن را توضیح دهید. زنده شدن همه انسان ها-

بار دیگر صدای سهمناک در عالم می پیچد و حیات مجدد انسان ها آغاز می شود.

با این صدا، همه مردگان دوباره زنده می شوند و در پیشگاه خداوند حاضر می شوند.

در این هنگام انسان های گناهکار به دنبال راه فراری می گردند.

دل های آنان سخت هراسان و چشم هایشان از ترس به زیر افکنده است.

۳۵. از وقایع مرحله دوم بر پا شدن دادگاه عدل الهی را توضیح دهید. با آماده شدن صحنه قیامت، رسیدگی به اعمال آغاز می شود.

در ترازوی عدل الهی اعمال، افکار و نیت های انسان ها سنجیده می شود.

اگر عملی حتی به اندازه ذره ای ناچیز باشد به حساب آن رسیدگی می شود.

اعمال پیامبران و امامان معیار و میزان سنجش اعمال قرار می گیرد زیرا اعمال آنان عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است؛ از این رو هر چه عمل انسان ها به راه و روش آنان نزدیک تر باشد، ارزش افزون تری خواهد داشت

۳۶. از وقایع مرحله دوم دادن نامه اعمال را توضیح دهید. نامه عمل نیکوکاران به دست راست و نامه عمل بدکاران به دست چپ آنها داده می شود. نامه عمل انسان با نامه های ثبت شده در دنیا تفاوت اساسی دارد نامه های این دنیا تنها گزارش عمل است که به صورت کلمات و نوشته درآمده ولی نامه عمل انسان خود عمل و حقیقت و باطن آن را در بردارد. کارهای خوب به صورت های بسیار زیبا و لذت بخش و کارهای بد به صورت های بسیار زشت و وحشت زا بدکاران با دیدن نامه عمل خود برای نجات خود از مهلکه به دروغ سوگند می خورند که چنین اعمالی را انجام نداده اند در اینجا خدا گواهان و شاهدان را حاضر می کند که با وجود آنها دیگر انکار کردن میسر نیست.

۳۷. از شاهدان قیامت فرشتگان الهی را توضیح دهید. فرشتگان الهی در طول زندگی انسان ها

همواره مراقب آنها بوده اند و تمام اعمال آنها را ثبت و ضبط کرده اند.

۳۸. نامه های دنیایی با نامه عمل انسان در قیامت چه تفاوت هایی دارد؟ تفاوت اساسی دارد نامه های این دنیا تنها گزارش عمل است که به صورت کلمات و نوشته درآمده ولی نامه عمل انسان خود عمل و حقیقت و باطن آن را در بردارد.

۳۹. از شاهدان قیامت پیامبران و امامان را توضیح دهید. ایشان هم در دنیا و هم در روز قیامت در دادگاه عدل الهی شاهد اعمال انسان ها هستند و چون در دنیا ظاهر و باطن اعمال انسان ها را دیده اند و از هر خطایی مصون و محفوظند.

بهترین گواهان قیامت اند. رسول خدا صلی الله علیه و آله شاهد و ناظر بر همه پیامبران و امت هاست.

۴۰. از شاهدان قیامت اعضای بدن انسان را توضیح دهید. بدکاران در قیامت سوگند دروغ می خورند تا شاید خود را از مهلکه نجات دهند در این حال خداوند بر دهان آنها مهر خاموشی می زند و اعضا و جوارح آنها به اذن خدا شروع به سخن گفتن می کنند و علیه صاحب خود شهادت می دهند. بدکاران از این شهادت اعضا تعجب می کنند و با لحن سرزنش آمیز می پرسند چرا علیه ما شهادت می دهید؟ اعضای بدن آنها می گویند: ما را خدایی به سخن آورد که هر چیزی را به سخن می آورد.

تعیین پاسخ صحیح

۴۱. آن جا که "نامه عمل" خود و حقیقت عمل و آن جا که گزارشی از عمل باشد، به ترتیب معیار و ترسیم می شود و کنار رفتن پرده ها و آشکار شدن حوادثی که بر زمین گذشته است" مربوط به مرحله قیامت است.

الف. دنیا- آخرت- دوم ب. آخرت- دنیا- دوم ☆

۴۲. تغییر در ساختار زمین و آسمان ها در کدام مرحله قیامت اتفاق می افتد و به چه معناست؟

الف. اول- آسمان ها و زمین به آسمان ها و زمینی دیگر تبدیل می شوند. ☆

ب. دوم- آسمان ها و زمین به آسمان ها و زمینی دیگر تبدیل می شوند.

۴۳. با پایان یافتن دوران زندگی انسان ها در این جهان، بالافاصله کدام حادثه اتفاق می افتد؟

الف. واقعه سهمگینی که ناگهانی رخ داده و همه را غافلگیر می کند. ☆

ب. حضور فرشتگان الهی و اعضا و جوارح بدن انسان که شاهدان هستند.

۴۴. بدکاران در روز قیامت با چه ترفندی سعی می کنند خود را از مهلکه نجات دهند و در این حال چگونه با آنان رفتار می شود؟

الف. توبه کردن- نامه اعمال افراد به آنها داده می شود.

ب. سوگند دروغ- اعضا و جوارح علیه صاحب خود شهادت می دهند. ☆

۴۵. ترتیب اتفاقات مرحله دوم قیامت در کدام مورد به درستی بیان شده است؟

الف. زنده شدن همه انسان ها- حضور شاهدان و گواهان- دادن نامه اعمال.

ب. برپا شدن دادگاه عدل الهی- دادن نامه اعمال- حضور شاهدان و گواهان. ☆